МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лахкахьарча Совета а орган

Ера 24 СЕНТЯБРЬ 1959 ш. № 77 (2389) Мах 20 кап.

СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ДЕКЛАРАЦИ

18 сентябре Советски правительства ООН хьожаргйолаш массанеша а деррига герз дIадаккхара йоккха программа оттаяьй.

Советски правительства деклараце тIа оттаяьча цу программа тIа да: герзаца кийчдаь деррига низаш дIахецари цхьаккха а формах уж юхаоттаде мукъа ца балари; массайола тайпа тIема техника, тIема гIирс, тIема запасаш дIаяхар; деррига ядерни герзи цун запасаши дIаяхар; массадола тайпа ракетни герз цIаккха хьадергдоацаш соцадари, долаш дар дIадаккхари, царна юкъе тIема лоархIам бола космически ракеташ а йолаш; химически бактериологически тIема средстваш а деррига из тайпа дола герзаш а дIадахар.

Герз дIадаккхарах йолча советски предложенеша оттаду наьха мехкашкара тIема базаши ракеташ кхувса эша еррига установкаши дIаяха; тIема производство дIаяккха; моллагIча формах дале а тIема гIулакхе хилари тIема гIулакх Iомадари дIадаккха; тIема министерстваш, генеральни штабаш, массайола тайпа тIема ведомстваш, организацеш, учрежденеш дIаяха; цхьанна а тайпарча тIема гIулакхашта рузкъа дIа ца хеца, тIема пропаганда а кагирхошта тIема хьехам бар а дIадаккха; цу лакхехьа хьоаяьчарех моллагIа цхьа пункт толхаярах эггара а доккхагIа таIзар деш дола законаш арадаха. Паччахьалкхений кара хила йоагIа чура порядок лоаттае а, гражданаш кхерамах лорабе а хIара мехка эша, алхха бартагIа къоастаяь полици (милици).

Герз дIадаккхара из йоккха программа кхаь этапах диъ шера чакхъяккха йоах Советски Союзо.

Хьалхарча этапах СССР, США, КНР тIема низаш хIаране 1700 эзар сагага кхоачаши, хIаьта Великобритане, Франце хIаране 650 эзар сагага кхоачаши кIезигдича бакъахьа лерхI. Кхыча паччахьалкхений тIема низаш ООН-а Генеральни Ассамблее къаьстта йолча сессе е массанеша а деррига герз дIадаккхара Дерригдунен конференце барт баь кIезигдича нийсагIа хургда.

ШоллагIча этапе наьха мехкашкара тIема низаши еррига тIема базаши дIаяха йоах Совтески правительства.

КхоалагIча этапе деррига тайпа ядернии ракетнии герз дIадоаккх, тIема авиаце материальни дакъа дIадоаккх, тIема министерстваш дIайоах, тIема гIулакхашка а герз дIадаккхара программа оттадаьча кхыча гIулакхашка а дIадохийта рузкъа соцаду.

Массанеша а, деррига герз дIадаккхара гIулакхаш шоай ханнахьа чакхдахарга хьежжа, еррига паччахьалкхенаш юкъе а йолаш, дунен халкъий контрольни орган йилла йоах Советски правительства.

Деклараце тIа белгалдоакх, цхьацца йолча паччахьалкхенашта дуккагIеи кIезигагIеи бокъонаши, толашагIа дола тIема гIулакхаши ца оттадеш хиларца, ерригача кхыча предложенеел советски предложени эргаш хилар. Цу тайпара герз дIадаккхаро тайп-тайпара общественни системаш йолчеи тайп-тайпарча тIема-политически группировкашта юкъе долхачеи мехкашта юкъера гIулакхаш къаьсттача кердача хьал тIа отторгдар. МоллагIча а паччахьалкхен оагIонгахьара тIема кхерам хилар дIадоаккхаргдар. Паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш машаре яхара новкъа мара дегIа ца доахкийташ кхыча тайпара дегIадахкара наькъаш дIадоахаргдар цо. Паччахьалкхенашта юкъе вIаши тешара гIулакхаш отторгдар, халкъаш маьрша дахара мел эша хьалаш хулийтаргдар.

Герз хьаделга дIадаьккхача йоккхий экономически халонаш а ергья, дуккха нах балхах а боахаргба, аьнна герз дIадаккхара духьал бараша оттадаь дош нах Iехабе оттадаьрг лерхI деклараце тIа. ТIема гIулакхашка дIадохийта Iалаьмате дукха рузкъа, вахара эшача маьршача гIулакхашка дIадахийтаро бахача наха шортта де хIама хулийтаргда.

Деклараце тIа йоах, нагахьа санна цхьацца бахьанаш оттарца малхбузера паччахьалкхенаш массанеша а деррига герз дIадаккхара тIехьа ца хулалой, хьалха а санна, Советски паччахьалкхе кийча я цхьадолча даькъе герз дIадаккхара а кхерам ца хилар чIоагIдара а кхыча паччахьалкхенашца барт бе.

СССР-а правительства хетачох, цу даькъе керттера гIулакхаш да—малхбузерча Европа доагI-доагIача мехкий территоре тIара кхыча мехкий эскараш кIезиг а деш контрольни зонеи инспекции оттаяр. Юкъерча Европе атомни герз доаца зона йиллар; Европерча паччахьалкхений территореш тIара деррига кхыча мехкий эскараш дIадахари наьха мехкашкара тIема базаш дIаяхари; НАТО-неи Варшавски договораи юкъе йолхача паччахьалкхенаша вIаший тIом бергбоацаш пакт оттаяр; цхьан паччахьалкхено шоллагIча паччахьалкхенна цIаьхха, ца а хойташ тIом бергбоацаш барт бар.

Советски правительства дагайохийт ший, 1955 шера 10-ча мае хинна, предложенеш, из теш, герз дIадаккхара деша хьакъехьа барт бара уж дика хиларах. Ядерни герза тохкамаш делга дIадаккхарах аьлча, йоах деклараце тIа, Iалаьмате чехка а цIаккха дергдоацаш а уж тохкамаш дIадахара тIехьа а лаьттай, хIанз латташ а я Советски правительство.

Изобретателийи рационализаторийи Ерригсоюзни общества хьалхарча съездага

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетои, СССР Министрий Советои, ВЦСПС-ои дег тIара цIайха моаршал хоатт изобретателийи рационализаторийи Ерригсоюзни общества хьалхарча съездага а, цунга гIолла дукха миллионаш болча советски изобретателашка, рационализаторашка, производства новаторашка а.

Дерригача халкъо де а доагIаш чIоагIа сий ду советски изобретателийи рационализаторийи. Советски халкъо даьхача башха дикача дерригача толамашта юкъе доккха дакъа лаьцад дикадар деши кердадар лохаши болча советски изобретателашеи рационализаторашеи — технически прогресс бахьан лоаттабеча къовсам тIа хьинаре къахьегаш боахкачар.

ССКП Центральни Комитети, СССР Министрий Совети, ВЦСПС-и чIоагIа дог тийша я, советски изобретателашка, рационализаторашка, производства новаторашка технически прогресс бахьан, ворхI шера план канал хьалха кхоачашъяра тIехьа кхы а хьинарегIа къовсам лоаттабергхиларах, коммунизм котъяккхар духьа тIадийрзза къахьегаш доаллача советски халкъаца товчча бесса керда говзалаш гучаяхарца цар вай Даьхен сий лакхадоаккхаргхиларах.

ССКП ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.
СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.
ВЦСПС.

* * *

22 сентябре Москве хьайиллай изобретателийи рационализаторийи Ерригсоюзни общества хьалхара съезд. Цу съезда балхаца дакъа лоацаш ба 400 совгIа саг делегаташи, эзар гаргга саг хьашийи — производства новатораш, Iилмахой, конструктораш, совнархозийи, партийнии общественнии организацей викалаш.

ССКП XXI съезда а ССКП ЦК июньски Пленума а решенешца хетта изобретателийи рационализаторийи Ерригсоюзни общества декхарех лаьца доклад йир общества оргкомитета председатель волча В. П. Карякина.

Советски изобретателашта, рационализаторашта, производства новаторашта хIанзолца хьа карагIдаьнна сийлахь-доккхий хIамаш дийца, изобретателийи рационализаторийи обществана хьалхашка латта декхараш къоагадаь белгалдаьхар докладчико.

Совнархоза промышленносто ийс бетта план кхоачашъяьй

Нохч-ГIалгIай совнархоза промышленни предприятешкарча болхлошеи специалисташеи къахьегама керда толам баьккхаб. 21-ча сентябре, ханал ийс ди хьалхагIа кхоачашъяьй валови продукци яккхара йола ийс бетта план.

Совнархоза предприятеша яьккха промышленни продукци, соахка цу юкъа яьккха хинначул 11 процент лакхъеннай. Планал совнагIа дукха кхаьчад мехкага мехкдаьтта, газ, синтетически материалаш, моторни доагам, кхачан продукташ, гIишлой материалаш, кхыйола хIамаш.

Социалистически яхье хьалха латт валови продукци яккхара йола ийс бетта планаш 15 денгара 30 денга кхаччалца ханал хьалха кхоачашъяь йолча Грозненски химически завода, «Малгобекнефть» яхача мехкдаьтта управлене, транспортни машиностроене завода, мебельни фабрика, «Грознефтегаз» яхача управлене, иштта кхы дуккхача а предприятей коллективаш.

Уж хIамаш карагIдаьннад ССКП ЦК июньски Пленума решенешка хьежжа механизации автоматизации юкъейоалаярца, технологи тоаярца, дуккха а организационно - технически гIулакхаш чакхдахарца. Из бахьан долаш дикка лакхъеннай къахьегама овсарле. Иштта, юккъера дIалаьрхIача болх беш волча цхьан саго деш дар, соахка цу юкъа деш хинначул лакхденнад укх боарамагIа: химически заводе гIолла — 18 процент, транспортни машиностроене заводе гIолла —24 процент, гIишлой материалий промышленноста предприятешка гIолла — 18 процент, иштта кхы дIахо а.

Арахецаш йолча продукцега шийга дIабодаш бола мах чухнахьа баккхарца совнархоза ерригача предприятешка гIолла алхха укх дIабахача бархI бетта кходаь ахча 70 миллион сомал дукхагIа да.

Планал совгIа мехкдаьтта продукташ еннай

Грозненски орден лелаеча мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлойи технологаши денгара-денга балха толамаш доахаш ба. Коммунистически къахьегама бригада, аьнна цIи яьккхача установкаша планал совгIа техь-тIехьагIа дукхагIа мехкдаьтта продукташ тел паччахьалкхенна.

Александра Матросова, ВЛКСМ XIII-ча съезда. ССКП XXI-ча съезда цIераха йолча комсомольско-кагирхой установкаша паччахьалкхен план хIара бетта тIехкхоачашъю. Цу установкашка болх беш болча комсомольцаша В. Шамардина, И. Бурлаенко, В. Погосова, В. Базалеева шоай болх дика лелабу.

Ерригача коллективо барт тайна дика болх барах карагIдаьннад валовой продукци арахецара бархI бетта йола план 103,3 процент кхоачашъе а планал совгIа мехкдаьтта сийрдача продуктай бIаьш тоннаш яла а царга дIабода мах 0,9 процент лохбе а.

Завода коллективо дош лу дIахо йодача хана а кхи а дикагIа болх бе.

А. ГЛАЗОВ.

Пленума сийленца накъа гIоргда

Староюртовски совхоза дояркаш социалистически яхье а баьнна къахьегаш ба ССКП ЦК хургйолча, Пленума сийленца накъа бахара. Пленум хьаеллача денга шера йола шура яккхара план кхоачашъе къовсам лоаттабеш ба животноводаш.

Лакхера декхараш тIаийцад. ХIара Iаттагара 2.600 килограмм шура яккха дош деннад дояркаша Курсаевас, Джабаевас, Махтажиевас, хIаьта къаьстта болх дика бовзаш йолча доярка М. Лелаевас дош деннад юккъера дIалаьрхIача хIара Iаттагара 2.800 килограммага кхоачаш шура яккха, аьнна.

Шоаш тIаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашдеш ба дояркаш. Дийнахь-бус хIара Iаттагара 14—17 килограмм шура йоаккх доярказша Цакаева Жовжаси Гружевская Марияси, хIаьта доярка Чаполаевас — 20 килограмм йоаккх. ХIара Iаттагара 2.100 килограммага кхоачаш шура яьккхай укх дIабахача бархI бетта Лалаева Марияс.

Рационализатораша гIо ду

Грознерча транспортни машиностроене завода коллективо бутт хьалха кхоачашъяьй ийс бетта план. Из сийлен толам боаккхача хьинаре дакъа лоацаш, болх тоалургбола наькъаш лохаш а, балха юкъе кхувлаш а хиннаб завода рационализатораш.

Къахьегама овсарле кхозза лакхъеш йола рационализаторски предложени а йоалаяь, дика ка а йоалаш цу хьисапах болх беш ва аьшк-пхьар Иван Кожушкин. Заводе 36 шера болх беш волча Алексей Буланкина еш йола деталаш массаза а цхьаккха даккха хIама доацаш дика хул. ЧIоагIа хьисап деш бу цо ший болх, дукха йоалаяьй балха юкъе цо тийнна рационализаторски предложенеш. Укх шера пхиъ рационализаторски предложени йоалаяьй слесарь волча П. Стрелеца.

ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра дукха тIо ду рационализатораша.

ТАДЖИКСКИ ССР. Лакха лоамашка, форда тIехенал 1.800 метр лакхагIарча моттиге улл Гарм яха поселок. Советски Iаьдал даллалца вIалла наькъаш дацар укхаза. ХIанз лоамашка эггара гаьнагIа ядача моттигашка а хийцца автомобилаш ухаргйолаш дола наькъаш а дехкад, хIаьта дуккхача районий центрайи кишлакийи улицашка асфальт юллаш а латт.

Сурта тIа: Гарм поселке буллаш латта никъ.
С. Симонова сурт. ТАСС фотохроника.

Н. С. Хрущев США хилар

19 сентябре Лос-Анжелосерча дунен халкъий аэродроме кхаьчачул тIехьагIа Н. С. Хрущев хилар американски кинопромышленноста йовзаш йолча центре городе Голливуле..

Кинемотографе къама ассоциаце кулгалхочо г-н Эрик Джонсонеи «Твентис сенчури фокс» яхача кинокомпане кертте латтачо г-н С. Скурасеи Н. С. Хрущева сийна Iуйрана даа хIама оттадир. ХIама дуачა бар Голлевуда цIи хезза бола режиссераш, артисташ, сценаристаш.

Гулбеннараштa хьалхашка ше къамаьл деш Н. С. Хрущева белгалдаьхар г-н Скураса ше моаршал хоатташ даьча къамаьла юкъера цхьадола дешаш.

Цул тIехьагIа Н. С. Хрущеви, цунца бахараши, цIи хезза бола артисташи хилар бовзаш бола артисташ Морис Шивальеи Френк Синатри юкъе а болаш музыкальни фильма цхьайола сценаш йоахача.

Голлевуде царца вIашагIкхийтта хинначул тIехьагIа Н. С. Хрущеви цунца хиннараши Лос-Анжелоса гонахьарча моттигашка хьожаш хилар.

Города Лос-Анжелоса моттигерча Iаьдалои общественни организацешеи сийлен тIаийца хилар Н. С. Хрущев. Из хьийхача 1000 совгIа саг вар.

Ше хьийхача къамаьл деш Н. С. Хрущева дийцар ше США варах, цо белгалдаьккхар «шийла тIом» дIабаккха а герз хьаделга соцаде а шийна мел могар де Советски правительство кийча хилар. Цо аьлар «шийла тIом» дIабаккхара цхьадола гIозараш духьал хиларо нах цецбоахилга мара кхы хIама дергдац.

ХIаране а ма кхетадой, аьлар Н. С. Хрущева, ракеташ вIаший духьал а хьекха вахачул машареи доттагIал долаши вахар дикагIа долга, тешшаме волаш, паргIатта наб е йиш йолаш, тахан, кхоана, масса хана а чIоагIа а машар хургболга ховш вахар дикагIа долга.

Лос-Анжелосе радиоцеи телевиденецеи къамаьл дарах баркал оалаш, «шийлача тIема» уйланца города мэра леладаь гIулакхаш харцдеш, Н. С. Хрущевга американски гражданашкара моаршал хетташ дукха телеграммаш йоагIа, 20-ча сентябре Iурра Н. С. Хрущеви цунцара бараши къаьсттача поездаца Лос-Анжелосера Сан-Франциско бахар. Цу новкъарча массайолча йоккхача станцешка Советски правительствона керте латтачунга моаршал хатта дукха нах гуллора. Станцешка гулбеннача дуккхача нахага бе йоахкаш эрсийи английскии меттала язъяь: «Iуйре дика хийла хьа, тхона веза Никита Хрущев!» «Контроль йолаш а контроль йоацаш а герз дIадаккха!», «Дика гIулакх дIахо хьо!» яхаш а кхыйола а транспаранташ я.

Моттигерча ханах 18 сахьат даьлча (21-ча сентябре московски ханах Iуйрана 4 сахьат даьлча) Н. С. Хрущев Сан-Франциско кхаьчар.

1959 шера 20 сентябре Лос-Анжелос — Сан-Франциско.

ЛОС-АНЖЕЛОСЕ Н. С. ХРУЩЕВА СИЙНА ОТТАДАЬ IУЙРАНА ДУА ХIАМА

ЛОС - АНЖЕЛОС, 19 сентябрь. **(ТАСС-а спец. корр.).** Лос-Анжелосе кхаьчача Советски хьаьший духхьал аэродромера машинашца «Твентис сенчури фокс» яхача кинокомпане студе бахар. Цига СССР-а Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущевеи цун сесага Н. П. Хрущевайи сийна Iуйрана даа хIама оттадир.

ХIама дуача бар кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, лакхерча а юкъерча специальни а дешара министр В. П. Елютин, СССР-а посол М. А. Меньшиков, кхыча мехкашцарча культурни бувзамий Паччахьалкхен комитета председатель Г. А. Жуков, писатель М. А. Шолохов, Н. С. Хрущевца баха кхыбола нах а.

Американски оагIонгахьара цига бар США ООН-е хадданза вола викал Г. Лодж, паччахьалкхен департамента протокольни отдела начальник У. Бюкенен, СССР-ера США посол Л. Томпсон, города мэр Беверли Хиллс Д. Дэвис, «Твентис синчури фокс» яхача кинокомпане президент С. Скурас, киномотографе къама ассоциаце президент Эрик Джонстон, киностуде викалаш, цIи хезза бола американски киноартисташ, общественноста викалаш.

Безаме Iуйрана хIама диаьча къамаьлаш дир С. Скурасеи Г. Лоджеи. Къамаьл де дош лу Н. С. Хрущевна. Гулбеннача наха дуккхаз а чIоаггIа тIоараш детташ юхасецаду Н. С. Хрущева къаьгга, кIоарга хьаькъал долаш, боккха чулоацам болаш ду къамаьл.

Цул тIехьагIа СССР-а Министрий Совета Председательи цунца бахараши хилар «Твентис синчури фокс» яхача кинокомпане студе съемкаш йоахача. Шерли Маклейн яхача артистка эрсий меттала Никита Сергеевичага ер къамаьл ду: «Марша доагIалда шо Голливуде. Тхона чIоагIа дика хет шун боккхий артисташ тхоайцига баьхкача. Со теш Советски артисташ тхона безалуш санна, шоана е моттиг а езалургхиларах».

Н. С. Хрущев кинопромышленникий, артистий, технически персонала Iадика а йийца, студера дIавахар. Ше машина тIаводаш Н. С. Хрущев массехказза юхасоц, безаме бегаш бу, шийга хьакхувдаду кулгаш лувц.

Цул тIехьагIа Н. С. Хрущеви цунца бахараши автомобилашца Лос-Анжелосе гIолла сакъерда болх.

СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви цунца бахараши Сан-Франциско пригородни районе — Сан-Фернандо баха хилар. Н. С. Хрущев Сан-Фернандо воагIа аьнна хинна хоам чехкка дIахезар цига бахача наха. Советски правительства керте латтачунга моаршал хатта сиха гуллора уж.

Городе гIолла гобаьккхачул тIехьагIа Н. С. Хрущеви цунца хиннараши «Амсадор» яхача отеле кхаьчар. Лос-Анжелосе волча хана Н. С. Хрущева резиденци цу чу хургья. Отела юххе Н. С. Хрущевга дIайха моаршал хаьттар дуккхача американцаша.

«Туан холла» яхача организацеи Лос-Анжелоса дунен халкъашта юкъерча гIулакхий ассоциацеи ший сийна сарахьа обед оттадаьча къамаьл дир СССР-а Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева.

Обед даьча Калифорнерча хIама леладеча наьхеи интеллигенцеи 1100 совгIа саг вар. Города мэра Н. Поулсовеи ООН-нерча США хадданза волча викало Г. Лоджеи лоацца къамаьлаш даьчул тIехьагIа, Лос-Анжелоса дунен халкъашта юкъерча гIулакхий ассоциаце президента Р. Минклера Н. С. Хрущевна къамаьл де дош лу, гулбеннача наха чIоагIа тIа а эцаш.

Н. С. ХРУЩЕВ САН-ФРАНЦИСКО ДIАВАХАР

ЛОС-АНЖЕЛОС, 20 сентябрь. (ТАСС). Моттигерча ханах Iуйрана 8 сахьати 29 минути яьлча (московски ханах 18 сахьати 29 минути яьлча) СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев къаьсттача поездаца Лос-Анжелосера Сан-Франциско вахар.

САН-ЛУИС-ОБИСПО, 20 сентябрь. **(ТАСС-а спец. корр.)** Лос-Анжелосера Сан-Франциско вода Н. С. Хрущев тIавола поезд Боккхача океана йистте гIолла йода. Бешамашта, кхашта, заводашта, мехкдаьтта промыслашта, Калифорнерча городашта юххе гIолла тIехъювл из. Кулг лостадаь а Советски Правительства кертте латтачунга моаршал хатта машин новкъа баьхка дукха нах гу массанахьа а. Цхьабараш плакаташ а дахьаш баьхкаб. Глендейл яхача станце поезда накъа баьхкар «Тхона Хрущев веза» яха плакат а долаш дуккха нах. «Машар!» аьнна тIаяздаь плакат а долаш баьхкар дуккха кагий нах.

Санта-Барбара яхача станце массехк минута поезд сецача, Н. С. Хрущевна цига баха нах цIенча дегца накъа баьхкар. Городерча эзараш болча наха вокзала хьалхашкара майдане хьалйизаяр. Городе бахача нахага моаршал хатта вагона чура аравоагIача Н. С. Хрущевна накъа боагIа нах, тIоараш а детташ моаршалаш а хетташ.

САН-ФРАНЦИСКО, 20 сентябрь. **(ТАСС-а спец. корр.).** Моттигерча ханах 18 сахьати 15 минути яьлча (21 сентябре московски ханах 4 сахьати 15 минути яьлча) СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев Сан-Франциско кхаьчар. Н. С. Хрущевнеи цунца бахараштеи вокзале накъа баьхкар города Сан-Франциско мэр Джордж Кристофер, Къилбаседерча Калифорне дунен халкъашта юкъерча гIулакхий Совета президент Роскуэл, «Коммуниэлс» яхача клуба президент Г. Джонсон.

Н. С. ХРУЩЕВ АМЕРИКАНСКИ ПРОФСОЮЗИЙ ЛИДЕРАШЦА ВIАШГIКХЕТАР

САН-ФРАНЦИСКО, 20 сентябрь. **(ТАСС-а спец. корр.)** 20-ча сентябре сарахьа СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев американски профсоюзий лидерашца вIашагIкхийтар. Цига бар АФТ-КПП вице-председатель Рейтер Кэрии, иштта США-рча дуккхача йоаккхача профсоюзий викалаш.

«ДИСНЕЙЛЭНДЕ» БАЬХКА ИТТАШ ЗЗАРАШ НАХ Н. С. ХРУЩЕВГА ХЬЕЖАШ БАР

ЛОС-АНЖЕЛОС, 20 сентябрь. **(ТАСС-а спец. корр.).** Лос-Анжелосера Сан-Франциско болза СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви цунца хиннараши накъа а баьха, американски мультипликационни кино хьадаь волча Уолт Деснеяс 1955 шера яьча, Америке эггара дикагIа йолча «Диснейлэнд» яхача парке бахар тахан «Правда», «Известия», «Комсомольская правда» корреспонденташи ТАСС-а корреспонденти.

«Диснейлэнд» Лос-Анжелосе массехк итташ километраш гаьна я. 1955 шера гурахьа ВIашагIкхийттача Штаташка бахача хана цу «Диснейлэнде» хиннача советски журналисташа язъяьча очеркех советски наха йовз американцаша эггара чIоагIагIа лоархIаш йола из безаме а салаIеи сакъердеи къаьстта дика а йола моттиг. Цу паркаx цкъаза «Волшебное царство» аьле цIи йоаккх.

Ховш долчча тайпара, селхан «Диснейлэнде» бахка безаш бар Н. С. Хрущеви цун дезали. Бакъда уж бахканзар цига. Голливуде кинобохлошта хьалхашка селхан ше къамаьл де цига ца вахарах дола бахьанаш дийцар Никита Сергеевича. Из хайначул тIехьагIа, «Диснейлэнде» а даха Н. С. Хрущев гIоргволаш план оттаяьча цу моттиге из вахара новкъарло яр фу бахьан да ха соцадир оаха.

Парка наIарга, ха дерех волча Ричард Корнага аьлар оаха «Диснейлэнда» администраце викалах тоха тхо. Тхога чIоагIа моаршал а хьатта, цо аьлар.

— Мичав мистер Хрущев? Селхан цунга хьийжар тхо. Iалаьмате дукха нах гулбеннабар. Шаьраска дийнахьа, 18 сентябре, 6 эзар саг мара вацар укхаза, хIаьта селхан парк тIанк аьнна хьалйизаяр наха. Сарахьа Голливуде мистера Хрущева къамаьл деш ладийгIар аз. Тханцига из ва, цар вIаштIехьа ца далийтар эхь да.

«Диснейлэнда» компане администраце пресс-отделе дахар тхо. Цига вера компане кепа йоазони общественностеи бувзама директора заместитель г-н Эдвин Эттингер.

Н. С. Хрущева «Диснейлэнде» ва новкъарло яьр фуд аьнна хьаттача, г-н Эттингера дийцар тхона, селхан парк наха тIанг аьнна хьалйизаяр. Парк дIакъовла ха хиллалца воккха хьаьша бIаргавоврга хьежаш хилар нах, яхаш.

— Тхо цецдаьнна хилар, — аьлар, г-н Эттингера, — мистер Хрущев укхаза ва велча цунна новкъарло яьлга хайча. Тхона чIоагIа новкъа хилар из ва йиш ца хилар. Тхона хийттар «Диснейлэндага» хьажа безам бац Хрущева е ха теа яц цунна, аьнна. Хиннар фуд хайр тхона шун премьера телевидене гIолла даьча къамаьлах.

Цул тIехьагIа г-н Эттингера бокъонца хьожадир тхо «Волшебни царства». Парке баьхкача дуккхача нахаца къамаьлаш дир оаха. Царех дуккхабараш селхан укхаза хинна а тахан юха баьхка а бар Н. С. Хрущев варга дог доахаш. Из ца вар бахьанаш дайзачул тIехьагIа, цар тхога аьлар, Н. С. Хрущевна кхерам болаш «Диснейлэнде» цхьаьккха хIама хургдац.

65 акр дIалоацача паркага хьежа хиннарчу тIехьагIа советски корреспонденташа бакъдир американцаша дуьцар, хIара аьлча массанахь, кхы а кIезигагIа нах болча а, Н. С. Хрущев хьадданза лораеш массеех болх американски полицейски хул.

США Хрущев вара массала духьал хиннарах хIанз а шоашта могар деш ба ВIашагIкхийттача Штатий муттIахь безаме а Никита Сергеевич вIашагIкхетара, аьнна хетаду.

СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев Америка ВIашагIкхийттача Штаташка хилар.

Сурта тIа: Белтсвиллерча США юрта боахама Министерства Iилман центре вахача хана.

ТАСС-а специальни фотокорреспондента В. Егорова сурт.
(Сурт хьайийцад фототелеграфаца)

Николаев. И. И. Носенко цIерахча кемаш деча заводе толаме чакхдоалаш латт «Советская Украина» яхача киташ доадеча базана деш дола швартови тохкамаш. Кема тIара оборудовани вIашагIъелла яьннай. Къийдаь даьннад цу чура чуIе а, гIулакх ду а, бытовой а, кхыдола а цIенош. Каюташка вахаргва китабазера 500 совгIа моряк.

Сурта тIа: завода берда йистера киташ доаду база.
К. Дудченко сурт. ТАСС фотохроника.

ССКП Центральни Комитете, СССР Министрий Советe, ВЦСПС-е

Болхлойи гIулакхерча наьхеи балха ди лоацдара а балхах доагIача алапе порядок оттаяра а ханех

Советски Союза Коммунистически парте XXI-ча съездо оттайир дIахо йодача хана экономика деррига доакъош чIоаггIа лакхдара а къахьегамхой вахара-хьал хадданза тоадара а программа — СССР-е шерра коммунизм хьалъяра Iалаьмате йоккха программа.

ССКП XXI-ча съезда соцамашца хьалхле а лелаеш, СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара 1959 шерара — семилетка хьалхарча шерара паччахьалкхен план толамца кхоачашъеш хилар а лерхIаш, ССКП Центральни Комитета, СССР-а Министрий Совета, ВЦСПС-а **халкъа боахама доакъошкеи экономически районашкеи гIолларча болхлойи гIулакхерча наьхеи балха ди лоацдара а балхах доагIача алапе порядок оттаяра а ханех бола соцам тIаийцаб.**

Соцама тIа белгалдоаккх укх тIехьарча шерашка болхлойи гIулакхерча наьхеи балха ди лоацдеш а балхах доагIача алапе порядок оттаеш а дикка болх баь хилар. КIора промышленностеи Iаьржача металлургеи болхлошта а гIулакхерча наха а тIеххьа 1958—1959 шерашка бос болча металлурге, химически промышленноста, цемента промышленноста, аьшкбетона хIамаши конструкцеши еча, тухи озокерити доаккхача предприятей болхлойи гIулакхерча наьхеи балха ди ворхI сахьата хургдолаш лоац а дир (хIаьта лаьтта кIалха деча балхий керттерча профессей болхлой ди — 6 сахьат хургдолаш лоацдир), къахьегамах доагIача алапе керда хьалаш а оттадир. Машинаши металлах хIамаши еча, мехкдаьтта, газа промышленноста болхлойи гIулакхерча наьхеи балха ди лоацде кийчо еш болх а бу, 1959 шера из лоацде а доладергда.

Эггара хьалха еза-йоккхача промышленноста керттерча доакъошка а деш, балха ди лоацдари цу ханна чухь балхах доагIача алапе порядок оттаяри дIахо йодача хана социалистически экономика лакхъечеи болхлой а гIулакхерча наьха а материальнии культурнии хьал тоадечеи доккхий гIулакхаш да. Производство дегIайоалае а къахьегама овсарле айе а болхлой материальни хьаштдолаш хилар лакхденнад, предприятеша халкъа боахама планаш дикагIа кхоачашъю, балха ди лоацдаьдар аьнна болхлойи гIулакхерча наьхеи балхах доагIа алапи кIезиг а ца деш, керда ставкаши окладаши юкъе а йоалаеш, дикка лакхлургда, къаьстта кIезига алапи доагIача болхлойи гIулакхерча наьхеи алапи а луш.

ССКП Центральни Комитето, СССР-а Министрий Совето, ВЦСПС-о халкъа боахамерча берригача болхлойи гIулакхерча наьхеи балха ди ворхI сахьатаи, хIаьта лаьтта кIалха деча балхий керттерча профессей болхлой балха ди 6 сахьатаи хургдолаш чакхдаккханза дергдоацаш лаьрхIар укх ханашка:

Къилбаседа, Дальни Востока, СибарегIен, Урала, Казахски ССР, г. Москве, Московски областа, г. Ленинграда, Ленинградски областа, Ивановски областа районий промышленносте — 1959 шера IV квартале — 1960 шера IV квартале, хIаьта юхейисача экономически районашка 1960 шера III-IV-ча кварталашка;

Къилбаседа, Дальни Востока, СибарегIен, Урала, Казахски ССР районашкарча строительствеи геологоразведочни балхашкеи — 1960 шера II-ча квартале, хIаьта юхейисача экономически районашка — 1960 шера IV-ча квартале;

транспортеи связеи — 1959 шера IV квартале — 1960 IV квартале;

юрта боахама паччахьалкхен предприятешка — 1960 шера IV квартале;

Iилма-тохкама учрежденешкеи проектни организацешкеи — 1960 шера II-IV кварталашка;

торговле, общественни кхачан, заготовкай, материально - технически снабжене предприятешка, просвещене, унахцIено лораяра, культура учрежденешка, искусстве, паччахьалкхен **аппарате, кхыйолча производственни йоацача предприятешка, организацешка, учрежденешка** — 1960 шера III-IV кварталашка.

Цхьан ханна чухь балхах доагIача алапе порядок а оттаеш, лоацдергда промышленностеи строительствеи болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха балха ди.

Транспортеи связеи предприятешка, совхозашка, РТС-ашка, юрта боахама подсобни предприятешка, хIаьта иштта Iилма-тохкама учрежденешка, проектни организацешка болхлошта, инженерно - технически болхлошта, гIулакхерча наха къахьегамах доагIача алапе керда хьалаш оттадергда 1960-1961 шерашка.

Торговле, общественни, кхачан, заготовкай, материально-технически снабжене предприятейи организацейи, просвещене, унахцIено лораяра, культура, искусства, организацейи учрежденейи, паччахьалкхен аппарата, кхыча производственни доацача доакъой болхлошта, инженерно - технически болхлошта, гIулакхерча наха къахьегамах доагIача алапе керда хьалаш отторгда 1962 шера.

ТIаийцача соцамца чIоагIдаьд болхлошта къахьегамах доагIача алапе керда лакхъяь тарифни ставкаши керда тарифни сеткаши, инженерно-технически болхлойи гIулакхерча наьхеи алапе гIулакхе хиларах йоагIа окладаши.

Балхах доагIача алапе порядок оттаеча хана чухь эггара кIезигагIа долча балхах доагIача алапе боарамга а хьожаргда, ССКП XXI-ча съезда соцамга хьежжа из боарам 400-450 сомага кхоачаш лакх а бергба.

СССР-а Министрий Советерча къахьегамеи балхах доагIача алапеи дешай Паччахьалкхен комитета тIадиллад ВЦСПС-аца цхьана къахьегамах доагIача болхлой алапе сдельно-премиальнии повременно-премиальнии системах типови положенеш чIоагIъе; дIайхача, халача балхаш тIа болча, дегIа зене а иштта кхычахьа а болх беча болхлошта доагIача алапе ставкай типови перечень оттае.

Болхлой балха лоацагIча денга а къахьегамах доагIача алапе кердача хьалашка а боахаш, совнархозаш, министерстваш, ведомстваш, къахьегама депутатий Советий исполнительни комитеташ декхарийла я хIанзарча техника а производства болхлой производственни дикагIа йолча организаце а боарамга опыташка хьежжа йола технически бокъонца оттаяь нормаш шерра юкъейоалае; новкъостал деча болхлошта - повременщикашта эшача гIулакха нормаш оттае а уж юкъейоалае а; болхлой къахьегамах доагIача алапе экономически пайдане йола системаш юкъейоалае, хIаьта иштта участкаша, цехаша, предприятеша балха хьокхамаш тоадарах а толамаш дахарах а болхлошта премеш тела; болхлошта балхах доагIа алапи тарифах лакхде; балхашта тарификаци оттае а оттаяьча порядко чIоагIдаьча тарифно-квалификационни справочникашка хьежжа болхлошта разрядаш увттае а.

Къаьст-къаьстача предприятешкарча, стройкашкарча, организацешкарча болхлойи гIулакхерча наьхеи балха ди лоацдаь оттадара а къахьегамах доагIача алапе керда хьалаш юкъедоаладара а хьадда йола ханаш оттаяра бокъо союзни республикай Министрий Советашка, СССР-а министерствашкеи ведомствашкеи, совнархозашка, обл/край/исполкомашка, соцама тIа оттадаьча доазонашкеи юкъарча ханашкеи хьежжа йоаггIаш йолча профсоюзни органашца барта а йолаш, къоасторгйолаш дIаеннай.

Хадданза болх беш йолча производствашка, балха смена лоацъе йиш йоацача цхьацца долча балхаш тIа болх беча болхлоштеи гIулакхерча нахаи балха оттаьча ханал дукхагIа болх барах доагIа кхы тIа а салаIа денош дала декхарийла да.

ССКП Центральни Комитето, СССР-а Министрий Совето, ВЦСПС-о партийни, советски, боахама, профсоюзни организацей теркам тIабохийт лоацдаьча балха дийнахьа беча балха ший ханнахьа а бокъонца а предприятеш кийчъянза ярг ца хилара, из болх моттигашка чакхбоаккхача хана хIара денна контроль а йолаш дIабахьа безаш хилара, производственни планаши къахьегама овсарле лакхъяра заданеши бокъонца кхоачашъянза яргйоацилга а ховш. ХIара предприяте оттаде а чакхдаха а деза технически, боахама, организационни гIулакхаш. Къаьстта теркам тIабахийта беза производства юкъе керда техникеи дикагIа йола технологии йоалаяра, производственни процессашта механизаци яра, производствона специализации кооперировании яра, предприятеша боаггIача тайпара болх бара, балха ха йоа ца еш къахьегара, къахьегам дикагIа вIаштIехьабаккхара.

ССКП Центральни Комитето, СССР-а Министрий Совето, ВЦСПС-о партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, организацеш, министерствай, ведомствай, предприятей, стройкай, организацей хьалхле лелаераш декхарийла бу халкъа боахаме балха ди лоацдарцеи къахьегамах доагIача алапе керда хьалаш юкъедоаладарцеи дувзаденна гIулакхаш кийчдечеи уж чакхдоахачеи шерра кхетама болх дIаболабе а цу балха юкъе шерра болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах оза а. СССР-е дунен тIа эггара а лоацагIа дола балха ди а эггара лоацагIа дола балха кIира а оттадеча керда этап хургья уж гIулакхаш.

ССКП Центральни Комитето, СССР-а Министрий Совето, ВЦСПС-о болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах тIахьийхар производства чура торонаш гучайоахачеи царех мамогга пайда эцачеи хIара предприяте, стройке, лоацдаьча балха дено производство лакхъеча, къахьегама овсарле айеча новкъостал дергдолаш, цу ларда тIа дIахо йодача хана къахьегамхой материальнии культурнии вахара-хьал лакх а дергдолаш, кхы а чIоагIагIа шоай къахьегама хьинари творчески инициативеи лакхъе.

Чан пачкаеx даь кхий

Ер шу долалуча хана «Сунженски колхозник» яхача газета тIа Ще Эскара цIерагIа йолча колхоза жа Iуша Iоахараштa чах яьча пачкаеx хьалдаь кхий дувцар. Цу кхий чу дика Iа даьккхар Iоахарашеи цар ноаношеи. ХIанз фу хиннад хьогI цу чах даьча кхиих, дехарий-хьогI цун пенаш?

Дукха ха йоацаш тхо хьожаш хилар цунга. Эрга ца доалаш латт из хIанз а, лаьтта кIезига Iаьрж мара ца луш. Уж пенаш чура а тIера а Iай хиннача тайпара кхотаденна да.

Колхоза правлене цу тайпара цхьаькха а кхий де оттадир. Массехк дийнахьа механически прессаца чах пачкаш йир. Плотникаша П. Попова, В. Наказнойс, А. Копыльцова шин кIирах кораши наIараши дир, сарпалаш а дIаоттайир. Укх гарггарча деношка ча тIа а теха жена Iа даккха кийча хургда из.

Специалисташа яхачох цу тайпара хьалдаь кхий саьргех дийца даьчул дарехи дукхах латташи хургда.

А. ЗИМАРИН.

Красноярски ГЭС хьалъеча

Енисей яхача хи тIа юллаш латтача дунен тIа эггара йоккхагIа йолча гидроэлектростанце строитераш йистебаьннаб пхорах тохаш йолча перемычка аьрда берда тIара кIоаг хьалбиза. Кхерахи жагIахи дотташ дола кес хи юкъе аханахьа кхаччалца дIачу дихьад.

Сурта тIа: аьрда берда тIа тохаш йолча перемычка кIоагаш хьалдузаш боахк.

Ю. Бармина сурт. ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Боккха лоархIам бола къамаьл хилар

Шоай отчетни собране болхача хана ВЛКСМ XIII-ча съезда цIерахча кхоалагIча комсомольски участка коммунисташ, шоай участок тIехьа хIана юс, цхьан хана шоай коллектива хинна сий лох хIана деннад кхетаде гIерташ кIоаргга уйлаш еш бар.

Шоай партгруппорго партийни группа балха кIоаргга анализ а яь, промысла партийни бюрона а участка начальника а критика а еш, долаш дола гIалаташи кхоачамбоацараши белгалдергда мотташ бар коммунисташ.

Бакъда из хиланзар. Партгрупорга Мурадяна царна хийттар кхоачашданзар. Отчетни докладага во кийчвеннавар из. Цо кисара хьалъяьккхача «шпаргалка» а новкъостал данзар. Цхьан деша тIара шоллагIча деша тIа а вувлаш, тIаккха юххьанца денз юха а волалуш итт минут ялале йисте а ваьнна ше Iоховш аьлар цо:

— Мехкдаьтта даккхара план кхоачаш ца еш йисача хана денз партийни болх а лаьгIбелар, кхыметтел партийни группа собранеш а яьц...

Яьча доклада чIоагIа раьза а боацаш партгруппорга критика йора коммунисташа.

— Мишта нийсденнад промыслови партбюро ши член а волаш (Мурадянни, участка начальник Гончарови) йолча партийни группо болх ца бар?, — аьнна ше деннача хаттара жоп а луш, воккхагIа волча оператора нов. Кротова аьлар: «Из нийсденнад партийни бюро а цун секретарь Демин а духхьал планаш увттаелга мара нахацара болх бара йоакхо еш ца хилар бахьан долаш».

Отчетни доклада кхоачамбоацараш белгал а деш нов. Гончарова дийцар коммунистий дешара гIулакх во латташ хилар, кхыметтел Мурадян ше а вац дешаш. Участка профорг Кайдалов деша ваха везаш ва яхаш сагот деш вар, бакъда ше керда квартира хьайийцачул тIехьагIа сайранарча кагирхой школе ца ухаш сецар из. Дешаш бац коммунисташ Водолазкой Радвани а, хIаьта участкерча коммунистий Чаплыгинеи, Кайдаловеи гIулакх хадданза политкружока занятешка уж ца ахар бахьан долаш партийни бюро дувца дезаш хилар.

Коммунистически къахьегама бригадашкара уставо дIадехар доаггIача тайпара кхоачаш ца деш хилар бахьан долаш зуламера гIулакхаш деш членаш а ба бригаде. Партгруппа хьаэца мегаргва аьнна ССКП члена кандидаталла хьайийцавар Романцев. Бакъда партен Старопромысловски райкома Романцев хьаэцара решени яь дукха ха ялалехьа мела а менна чуваха ший сесагах лийтавар из. ЧIоагIа мела лел участке а ерригача промысле а массово-политически болх.

Во латт участке рационализаторски предложенеш балха юкъе кхахьара гIулакх а. Соахка дукха предложенеш телар болхлоша, Мурадяна ше а бархI предложени еннаяр, бакъда укх шера-м цхьаккха а еннаяц.

Собране къамаьл дир кхоалагIча промысла партбюро секретара нов. Демина а. Цо а белгалдора отчетни доклад во оттаяь хилар. Нагахьа санна участкерча коммунистий цунах критика е моральни бокъо хиннаяле, ярий-теш из бакъо нов. Демина? Цхьа ши ди хьалхагIа участке а вена отчет оттае новкъостал де мегаргдецарий цо? Цунах ца аьлча сенах арга партбюро секретареи бюро членашеи группа во новкъостал даьд, аьнна!

Перерыв йолча хана, отчетно-партийни собране председатель ССКП членалла кандидат хIанав, аьнна хьаттача Демина аьлар:

— Партийни группа собране хила мегаргва из-м, аьнна.

Дика вIашагIъелла из собрани хиннаеце а, цига дийца къамаьлаш-м боккха лоархIам болаш дар. Коммунисташа партийни группа болх тоабарах йола предложенеш тийлар мехкдаьтта доаккхилга лакхде дезаш хилар, коммунистически къахьегама бригадай декхараш кхоачаш де дезаш хилар белгал а деш.

ЙоаггIача тайпара нийса йир собране хиннараша парте Старопромысловски райкома яь критика а. Участкера гIулакхаш дика лелача хана партгруппоргий семинарашка къамаьл де нов. Мурадян вехар райкомо, бакъда участок тIехьайиса яьлча-м цхьаккха а саг аьттехьа вагIац.

Дог доахилга йолаш я парте Старопромысловски райкомо шийгара де мел доагIар а даь шоай районе цаI мара йоацача коммунистически къахьегама участка болх тоаберг хилар.

К. КАЛИНОВСКИЙ.

Политико-массови болх тоабе беза

Наьсарен районерча «Красный октябрь» яхача кирпишкий завода партийни организаце отчетно-харжара собрани хилар укх деношка. Собране доклад йир парторганизаце секретара нов. Пугачева.

Семилетка хьалхарча шера план кхоачашъеш дуккха къа а хьегаш завода коллективо еттаи тIаюллеи кирпишк арахецилга лакхдаьд, яхаш дувц докладчика. Заводе, вай мехка дуккхача предприятешка санна, В. Гагановай хьокхам хьал а лаьца дика къахьегаш бола болхлой ба. Цеха мастер вола С. Цороев хьалха латташ йолча цехера дIа а ваьнна тIехьаюсаш йолча цехе а ваха дика хьокхамаш доахаш ва. Лоацчача хана дикка тоабаьб цо цеха болх. Укх шера август бетта цу тIехьаюсаш хиннача цехага 101 процент план кхоачашъяйта вIаштIехьадаьлар Цороева.

Заводо цхьадолча балхашта соахка бархI бетта хинначунца нийсдича укх шера бархI бетта план кхоачашъяьц.

Шоай коллектива балхацара цхьадола кхоачамбоацараш белгал а деш цо план кхоачаш ца яра бахьанех лаьца дийцар дIахо докладчика. Администрацеи партийни организацеи заводе болх бе кхоачам хиллал болхлой вIашагI ца тохар а, хIаьта балхара дIабуврговоацаш гIулакх вIаштIехьа ца даккхар а да из, йоах цо. Цул совгIа политико-массовии кхетамеи болх а чIоагIа мела лелабаьб заводе.

Пренеех къамаьлаш даьча коммунисташа белгалдир парторганизаце балхацара дуккха кхоачамбоацараш, хIаьта парторганизаце секретара чIоагIа критика а йир цар.

Коммуниста Балхоева дийцар массово - политически болх заводе чIоагIа мела лелаш хилар, цехий начальникаша болхлошта беседаши лекцеши ца ешаш хилар, хIаьта парторганизаце секретара нов. Пугачева контроль а лелаяьяц цу балха. Заводе гойтара агитаци а яц.

Завода директора, коммуниста нов. Б. Гагиева белгалдир профсоюзнии комсомольскии организацей балха партийни организаце кхоачам болаш контроль ца лелаяр, парте мугIараш дегIадоаладара болх парторганизаце во лелаш хилар.

Коммунисташа парторганизаце болх тоабара дуккха дика предложенеш а тийлар.

Н. ПАШЕННЫХ.

ДукхагIа терко е къонача болхлой

Грозненски локомотивни депо комсомольски организаце отчетно-харжара собрани хилар. Собране доклад йир ВЛКСМ комитета секретара нов. Савочкина. Ший доклада тIа цо дийцар семилетка план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь а йоаржаяь керда производственни толамаш доахаш шоай кагирхой хиларах. Депо комсомольско-кагирхой паровоз ба. Цун бригада (бригадир машинист нов. Стронов) дика хьокхамаш долаш я. Духхьал август бетта а цу бригадо беза мухь кхухьа 36 поезд дIайигай, хIаьта планал совгIа 32 456 тонн халкъа боахама мухь а дIабихьаб, бархI тонн доагам а кходаьд.

Коммунистически къахьегама бригада, аьнна сийлен цIи яккхара тIехьа лелаеча яхье дакъа лоацаш дукха кагирхой ба депо, хIаьта балха хьокхамаш дика а да цар.

Иштта докладчика белгалдир политико-массовии военно-физкультурнии болх а, дешар а, кагирхошка салоIийтилга а депо дика вIаштIехьадаьккха хилар.

Пренеех къамаьл даьча машиниста помощникаша Л. Карасевеи, К. Адиевеи дийцар кагирхой къахьегама гIулакхех лаьца. Подъемочни цеха бригадира Корпенков Ивана белгалдир, къонача рационализаторий гIулакхий депо кулгалхоша кIезига терко еш хилар. Комсомолка Е. Ляховас ший къамаьл хетадир, комсомольцашка дешийтара гIулакха комсомольски организаце контроль во лелаеш хилар.

Иштта собране къамаьл дир ВЛКСМ Октябрьски райкома секретара нов. Алиевеи партбюро секретара нов. Василенкои.

Комсомольски организаце болх тоабара тIехь шерра решене а тIаийцар собране хиннараша.

С. КЕРИМОВ.

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. Новороссийска юххе, фашистски захватчикашца боккха Даьй-мехка тIом латтача хана чIоагIа тIемаш лаьттача метте «ЗIамига лаьтта» яха совхоз йиллай. ХIанз цу совхозах боккха комсий боахам хиннаб, 450 гектара тIа комсий бешамаш я укхаза. Совхоза болхлоша шерра-шера дика хьувкъаю комсаш. Гектара тIара 95 центнер комсий йоаккх цар. Столовешка лелаю тайпа комсаш чуэцаш боахк цига хIанз.

Сурта тIа: «ЗIамига лаьтта» яхача совхоза бригадир Социалистически Къахьегама Турпал Л. А. Стеклова керда хьаяьнна комсаш хоржаш йоал.

Е. Шулепова сурт. ТАСС фотохроника.

Ше денна дош кхоачашдаьд

Укх шера июль бетта нов. Гагановай инициатива хьал а лаьца «Красный Октябрь» яхача Назрановски кирпишкий завода дикагIа йолча цехера шин шера производственни план кхоачаш ца еча цехе болх бе вахар Цороев Султан.

Цу кIезигача хана а дуккха хувцамаш хиннад, къахьегама дисциплина а тоаеннай. Хьайибеши дIабоахаши болхлой дукха хувцар хьалха. Из балха чIоагIа Iаткъар.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш балха юкъера дIадахар бахьан долаш тхов тIаюлла кирпишк арахецара август бетта йола план 101,5 процент кхоачашъяьй Цороев Султан мастер волча цехо.

Сентябрьски план а кхоачашъергхилар тешам болаш да.

Дика толамаш даьхад формовщика Магушков Даламбика, обрезчица Позурова Райхьанта, вагонетчица Саралиева Лима, кхыбараша а. 105—110 процент кхоачашъю цар план.

Белгалдаккха деза арахецаш йола кирпишк дикагIа хилар а брак кIезига хилар а.

ХIанз ала йиш я из тIехьайиса хинна цех Цороев Султана хьалха яьккхай, аьнна.

НИКОЛАЕВ.

Болх дика бу цу бригада

Дика къахьегарца белгалъяьнна я «Октябрьнефта» НПУ нов. А. Ананьева кулгал деш йола 1-гIа бригада. «Iаьржа дошув» даккхара 9 бетта йола паччахьалкхен план 7-ча сентябре кхоачаш а яь, октябрь бетта чотах болх беш я из. Бригадерча нефтяникаша планал совгIа 1700 тонн мехкдаьтта деннад, вешта аьлча, шера план кхоачашъе 100 тонн мара эшац.

Дика лелаю цу коллективо оборудовани, хIаьта электроэнерги а кхою. Из бахьан долаш 152 эзар сом паччахьалкхен рузкъа кходаьд.

Бригадо укх шера 10 рационализаторски предложени балха юкъе йоалае лерхI. Царех хIанз 9 рационализаторски предложени балха юкъейоалаяьй, цар 36 эзар сом кходаьд.

Рационализаторски предложенеш балха юкъе кхувлара дика дакъа лоацаш ба оператораш нн. Г. Крештонов, М. Петров, Г. Бровченко.

Ерригсоюзни социалистически яхье шоллагIа моттиг а йоаккхаш преми а хьожаяьй цу коллектива.

П. ПОПОВ.

Керда культураш дика хьийкъай

Веденски района лоам чура лаьтташ чIоагIа жагIа юкъе болаш да. Цига дукха хана денз помидори кабуци укх шера мара хиннаяц.

Укх шера цу района «Энгельс» яхача колхоза коллективо эггара хьалха тхьамкеи хои дIадийра. Цхьабакъда, уж дIадувча хана раьза боацаш бар цхьабола кулгалхой.

ВIалла аханза долча лаьтта Гаугаева Рижа звенос дIадийна тхьамка дика хиннад. Из чу мишта эца деза а мишта докъаде деза а колхозникашта дIахайта беседаш ю агронома. ХIара гектара тIара 5 центнер яла езача 6 центнер тхьамка доал.

М. ЗАНГИЕВ.

ТIехьа хIана дисад тхо?

Йоккха шури-товарни ферма я тха отделенера яр. Ферма коллективо лелабеш 200 бетта етт а цул совгIа кхы доахан а да. Совхоза отделенешта юкъе 2-гIа моттиг а йоаккхаш дика балха хьокхамаш доахаш чакхдаьлар тхо дIадахача 1958-ча шера.

Коммунистически парте юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь сийлен декхараш ханал хьалха толамца кхоачашдара социалистически яхье а баьнна, шоай низ а хьакъал а ца ходеш хьинаре къахьегарца семилетка хьалхарча — 1959 шера кхы а дикагIа толамаш даха лаьрхIа бар фермера хьайбаш лелaдераш. Цхьабакъда оахош тIаийца социалистически декхараш кхоачаш-м дац оаха укх шера. Масала, 1959-ча шера хIара фуражни Iаттагара 2300 килограмм шура яккха лаьрхIача укх дIабаьннача 8,5 бетта яьккхар 1400 килограмм мара яц.

Юртбоахама шу дIадолалуча хана хьалха хиннаяле хIанз совхозе эггара тIехьа я тха ферма доахангара шура яккхара.

Шу йистедала 3,5 бутт мара ха йисаяц. ДукхагIа шура лу ханаш дIаяьннай. Байнача бетта ферме хIара фуражни Iаттагара яьккха шура 183 килограмм я. Из соахка цу бетта яьккхачул 44 килограмм кIезигагIа хул.

ХIана дац ферма коллективо укх шера социалистически декхараш кхоачаш? ХIана йисай из эггара тIехьа?

Цун керттера бахьан ферме хьайбаш леладара болх лелабе боаггIача тайпара дика лелабеш ца хилар а хьайбаш леладерашта шоай социалистически декхараш кхоачашдара эша кхоачам вIаштIехьа ца баккхар а да.

Ший лерттIа доажадеш ца хилар бахьан долаш укх тIехьарча хана къаьстта кIезигьяьй доахана шура. Доахан доажадеш хьадда бежаIуй бац. Тахан цаI вода, кхоана кхы вар вода.

Отделене а совхоза а кулгалхошта хьадда бежIуй оттабеи оттабаьрашка болх байтеи магац. Дика бежаIу вар Точиев Хьажбикар. Укх шин шера чуIе цIа доацаш ва из. Кхы шийна совхозо цIенош хьалде новкъостал а ца даь, уж хьалде шийл совгIа цIагIа саг ца хиларах доахангара дIаваьлар из.

Керда баха Iохайшача наха эггара лоархIаме дола гIулакх да цIенош делга. ЦIаккха са ца лоIаш хьаьнал совхоза болх беш боахкачарна цар шоай чотах строительни бригадаш вIашагI а ехка новкъостал де мегаргдац совхоза? Из гIулакх вIаштIехьадаккхаро чIоагIа новкъостал дергдар дIахо болх тоабара.

Болх берий хьашташка хьожаш ца хилар бахьан долаш каст-каста дукха хувцалу фермера болхлой. Укх шера аханел совгIа дояркаш хувцабеннаб тха ферме. Дояркаш хувцалуш хиларо чIоагIа новкъарло ю ферма болх тоабара.

Массаза болх а беш хьабоагIача дикагIа болча дояркаша хIара фуражни Iаттагара 2500—2550 килограмм шура яьккхай, цхьабараш 1100 килограмм а яккханза ба. ЛерттIа болх а беш хувца а луш хилча массане а хьокхамаш дикагIа хургдар.

Иштта белгалдаккха дезаш да кхоалагIча отделене укх шера доахан доажаде йийна баьцаш а кхы культураш а кхоачам боацаш хинна хилар. Из бахьан долаш гуйрангахьа дIалеста арен даьгIенаш эггара кIезигьеннача хана дIайийна баьцаш кхоача а енна лерттIа доахан доажаде моттиг а йоацаш йисар ферма. ДIайийна баьцаш кхоачаенна ши бутт дIабаьннаб.

ХIанз гурахьа юха бIаьсти ялаташ дIадувча хана къаьстта терко е езаш гIулакх да из. Тайп-тайпарча ханашка кхоачаргйолаш е еза доахан доажаде ювш йола культураш, хадданза доахан доажаде торо хургйолаш.

Доажадаь доахан чудерзача хана царна луш концентраташ яц. Из гIулакх вIаштIехьадаккха торонаш совхозе йолаш я.

Уж а, ужжамо кхы а кхоачамбоацараш балха юкъе хилар бахьан долаш укх шера кхоачашде лаьрхIа социалистически декхараш кхоачаш ца деш дисар кхерам болаш я тха ферма. Эггара а дукхагIа цу гIулакха бехке ферма заведующи новч Акмурзиеви управляющи Коригови ба.

ХIанз эггара лоархIамера гIулакх да доаханна диза а дIайха а Iа даккхара кийчо елга. Из гIулакх чIоагIа ледара леладу тха ферма. Шинна а кхий чу тоаде дезаш да кIал Iотеха ийнаш, хьаьш. Яь йоаккха ха тIех а яьнна латташ я керда еш йола база. ХIанз санна болх во леле укх шера яь ялар тешам болаш а яц из.

Ферме балхашта еш механизаци яц. ДIахо болх тоабара механизаци мел боккхача лоархIамера гIулакх да аз дувца ца дезаш массанена а дика ховш да.

ДIаоттае мара ца езаш автопоилкаш яр ферме. Отделенера кулгалхой уж дIаоттаелга кхы вIаштIехьадаьккха а ца баьнна № 4 йолча отделене дIаеннай уж хIанз.

Вагонеткаш дIаохка мара ца езаш подвесной наькъаш дар тха базе. Цо чIоагIа атто йора доаханна даа хIама кара тIакхахьа ца дезаш. «А, е наькъаш укхаза эшац, керда хьалъеча базе деза ераш», — аьнна хьа а даьха дадаш да уж хIанз укх Iай пайда эца йиш йоацаш.

Совхоза а отделене а кулгалхой декхарийла ба ферма болх тоабара эшачунга хьажа а, балха юкъера кхоачамбоацараш чехкагIа дIа а даьха хьайбаш леладерашта социалистически декхараш толамца кхоачашдара эша торонаш вIаштIехьаяха а.

З. ГАЛАЕВА,
«Ингушски» совхоза 3-ча отделенера доярка.

Литературни оагIув

Коста Хетагуров.

Бедняка илли

Нах шоай хозача цIеношка
Дуаш, дувхаш, бIайха хьувз,
Бакъда, ер вай бийргаш миска
Укх хьагIар чу моцал цIувз.

Наьха коашка латт ловзараш,
Лоаман довкъаш декаду,
Вайцига-ма, цискаш делхаш,
Таьзета мо, узмаш ду.

Наьха тховнех хьалъухк дулхаш,
Даьтта тIадмаш кхуврча лег,
Бакъда, вайгахь чот-са йоацаш
Буслеларгий шокарч ек.

Нахага-ма ялат доагIар,
Хьайро шера охьаргдац,
ХIаьта вайга шера кхоачар
Алхха цхьа кад мара бац.

* * *

Васкет

Нагахь белхама оаз эккхе са
иллега,
Бехкаш ма дехкалда сона цунах:
Дег чу бала кIезга латтачунга
ДIадахийта азчул дикагI, хозагI.

Бакъда, адамашта сайгар доагIар
Диззаь дIадала сайна мегча.
Аз а аргдар илли кхыча бессар,
БIарг ца белхаш, бала боацаш
дег чу.

* * *

Къаьнар нарт мо илли оалаш се
валаре,
Сийнча сигал кхоачаш яларе
сай оаз,
Кхайка гулдергдар аз дерриг дуне,
Боккха бала кодорг ма бар аз.

Давид Дарчиев.

Гуйра

Ший дошоча меттара гIетта
Шийла малх сомабаьннаб,
Дошоча гуйранга этта
Лаьтта IажагIденнад.

Балха сухал бергба вай,
Денош дика эттад
Хьажал, Кариу лоам тIа
КIай лоа диллад.

Мисост Басиев.

Лагере

Бут ба сиглар хоза хьежаш,
Дуненна цо сердал лу:
Сийрда даьннад довкъаш, лоамаш,
Гаьннар хений коаст а гу.

Хина йистте иллеш доахаш
Безаме тхо дагIаш хул.
Дошо фийгаш мо доа сийгаш
Цу тха цIер тIа лелхаш хул.

Безам бац наб е, дувша,
Даха кхы а иллеш да.
Бут, хьо бола тхога хьоашал,
Берашта хьо безаш ба!

Борис Муртазов.

КIаьнк ваьча

Деза хьаьший, тхогахь дувлал,
КIаьнк ваьча шо дувла!
Чаме кийчдаь даар даа,
Шийла йий а мала!
Хоза илли айдергда вай,
КIаьнка ювцаш сийле
Тамаш я-кха селлар лире
Бер кхы цхьаккха дале!
ДIабувлийта шортта халха
Вайла кагегI бараш.
Вай дош аргда, кад текъоргба.
КIаьнка моаршал молаш.
Жи хьадувлал, деза шунхой
Фу цIи тулл вай кIаьнках?
ДикагI ма дар кхадж беначо
ЦIи тулларе цунах.
Боаккхаргба вай кIаьнка ловца
— Ираз долаш кхувлва!
Деша гIерташ, болх бе гIерташ,
Даим хьалха хилва!

Мисост Басиев.

Илеза боал

Илеза ший беша цхьа боал бегIар,
КIорда ца деш лаьтта цамцадаьккхар.
Боала хенах бIегIинг хьоарчайир,
Боала овлашта хий а меладир.

Йоах Илеза ший боалага дехаш:
— Тоалуш, чехкагI дегI дал, боал
Iа тхона!
БIаьсти хьай зизашца хоза
баржаш,
Аьхки хьай цIе боал бал
Iа тхона!

Малх ба тIа-тIа бIайхагI, сийрдагI
хьежаш,
Боало шерагI йоаржаю ткъовронгаш.
Илеза ший боалах доккхал ду:
Боал цар картал лакхлуш боагIаш гу.

Из боал школа коара гуш ма
боагIа...
Боала из цхьоал новкъа йолаш
чIоагIа —
Берий отряд боалаш богIаш
йоалл,
Кастта лургба бешо царна боал.

Георгий Гагиев.

Дезац сона наьха бехкаш

Дезац сона наьха бехкаш
Хьувз со царех наб-са дайна:
ХIана лелал саг ца ехаш?
МассагI, массагI хоз уж сона.

Сона тоам беш яц са нана,
БIарахьеж, са доккха доахаш:
«Хьа доттагIий бераш сона
Ма гу ара тIолгех ловзаш!»

Нах бол ала цхьацца доацар:
«Саг яц, хозал я цо лехар».
Са доттагIий, шоана-м хацар,
«Шоана-м хац са дег чу доаллар.»

Юрта мел йоа йоI хет сона
Хоза, дика, южрий санна.
Бакъда, цаI я гаьна яхаш,
Соца цхьан дагара йолаш.

Октябрь бетта Черсий-Балкхарой АССР столице Нальчике болх бе йоалалургья РСФСР писателий Союза правлене бюро выездной сесси. Цо дувцаргда Къилбаседа Кавказа литератураш. Из Къилбаседа Кавказа халкъий культурни вахара юкъе чIоагIа лоархIам болаш гIулакх да. ХIанз из бахьан долаш Къилбаседа Кавказа автономни республикашкеи, областашкеи кийчо еш балхаш ду. Черсий-Балкхарой книжни издательства «Лоамаш тIара села Iад» яха сборник кийчъю. Цу сборника юкъе гIоргья Дагестанеи, Къилбаседа-ХIирийи, Нохч-ГIалгIайчени, Черсий-Балкхаройи, ГIалмакхойи, Адыгеяи, Карачаево-Черкесеи писателий дикагIа йола произведенеш.

Республикански газеташа цу сессена хетаяь литература оагIош ю. Дукха ха йоацаш Нохч-ГIалгIайчен писателий произведенеех литературни оагIув арахийцай «Кабардино-Балкарски правда», вай писателий произведенеш дIайовзийташ болх бу кхыча республикашкарчеи областашкарчеи газеташа а.

Къилбаседа Кавказа писателаша, берригача советски писателаша санна, шоай творчески болх хадданза шоай халкъашца бувзам болаш бу, цар шоай произведенешца новкъостал ду халкъашта коммунистически общество хьалъеча лоаттабеча къовсаме доккхий толамаш даха. Къилбаседа Кавказа республикашкарчеи областашкарчеи писателаша шоай говзаме йоазонаш массаза а коммунистически парте хьехама ларда тIа кхолл, цар творчествона кулгалду, «Литератураи искусстваи халкъа вахарца айхха бувзам хилара тIехьа» яхача партийни документо а, СССР писателий III съезде ССКП ЦК хьалхарча секретара нов. Н. С. Хрущева даьча къамаьло а.

Къилбаседа Кавказа халкъий литературашта юкъе доккха дакъа дIалоацаш да хIирий литература. Сийлахь-доккхача эрсий халкъа литература новкъосталца хьалхкхийнад къона хIирий художественни литература а. Къилбаседа-ХIирий литературанна лард еллар цIи хеза вола воккха хIирий поэт Коста Хетагуров ва. Цо язъяьй поэзе а, проза а, драматургически а произведенеш. Из тахан а тIехь хIираштa санна, кхыча халкъашта а дукха везаш поэт ва. «Къубаьди», «Бой нана», «Малав хьо?» яха Коста Хетагурова стихотворенеш дуккхача наха йовзаш а нохчийи гIалгIайи меттала перевод яь а я, хIаьта дукха ха йоацаш Советски Союзе бахача наха бIаргадайра «Фатима» яхача цун поэмах оттадаь кинофильм.

Кердача тIехьенах болча поэташта юкъе белгалъяьнна моттиг дIалоац Мисоста Кембердиева. Цо ший произведенеш тIа белгалбоах керда советски нах, хьахьокх халкъа ираз бахьан цар лоаттабу къовсам. Таханарча хIирий литература гIорбаьнна бола викалаш ба: Георгий Кайтуков, Темболат Балаев, Харитон Плиев, Максим Цагараев, Борис Муртазов, Мисост Басиев, Тазрет Бесати, Давид Дарчиев, иштта кхыбараш а.

Тахан газето кепа тох Къилбаседа-ХIирийчен писателий произведенеш. Произведенеш гIалгIай меттала яьхай Муталиев Хьажбикара, Яндиев Джамалдина, Ведзижев Ахьмада, Осмиев Хьамзата, Чахкиев Юсупа.

Борис Муртазов.

Безаме вIаши даь къамаьл

Ший доттагIчунга поэта аьлар:
— Хьа стихаш йийшар аз. ХIанз
а тIаьда я.
Поэта цо юхаденна жоп дар:
— Яле хьа екъа стихаш цар
йошоргья.

Кхерам

Аз массанахь хьо хоасторгьяр
иллеца,
Дог ураоттош хьох аз стихаш
язъергьяр.
Бакъда, кхер, иштта хоза йолга
хейча,
ХIирий шинна а мехкар хьо еха
бахкар.

Кийнаш яра говзалах

Дика кийнаш ше ю хьанна
Пхьара хIаравар вовзаре —
Дика ергьяр цхьаболчарна,
Вокхарна — йоацаш башха-бе.

Беттах

— Ва сийрда лир, хIаний хьа
басилгаш
Iатташ йоахкаш? Фу даьд хьона?
— Уж яьраш ба лаьттара поэташ,
Цар шаькъаш детдденнад сона.

ВIаши тардарах кхера!

«Хьо малх ба», — ях Iа хьай
езачунга,
Сигленашка кхайк хьо, иштта из
таръеш.
Из хоза я. Iа ладувгIал сога,
ЙоI иштта яле, хьо хье мишта
вол теш?

Кий хиларах далац гIулакх

«Кий дика я са — вац со мара
къонах»,—
Аьнна хеташ, дош сонта да, ше
кура ва.
«Iовдал, — яхаш, бел кийнага
хьежаш нах,—
Iа тиллалехь из колодка тIа
яьгIа я».

Халкъах

Халкъаш — дошув да. Из да
бакъдар.
ЗIамга а доккха а хьаэца Iа
хьокхама.
Дошо буртилг ба царех цхьадар,
ХIаьта шоллагIдар — доккхагI
дошув да боарама.

РОССИЙСКИ ФЕДЕРАЦЕ ПИСАТЕЛИЙ УЧРЕДИТЕЛЬНИ СЪЕЗД. 1958 шу. Нохч-ГIалгIайчен писателий группа — съезда делегаташ РСФСР писателий союза хьалхле лелаеш болча, Л. Соболевцен С. Сартаковцен.

Давид Дарчиев.

БЕР

Сашорта йолаш
Кхалсаг улицах йодара,
Боккха безам болаш
Цо мархIа бер хьора.

БIаьстан малх сийрда лепаш
Лоамашка эйбенна ба,
Бер малхага, наьнага хьежаш
Дела къежаш да.

Сигалара малх бе болла
Йиш ялар яхаш,
Къона нана я,
ГIозъяьнна елаш.

Из сийна сигале
Къаьга сийрда я.
Щена, йIайха сердало
Лаьтта кхаьча ловзаш я.

Шортта нанас йоах
Ший гIаддахача берага:
«Когаш ваха хьона
ХIанз зама хьаэттай.

Хьажал! Мел дукха сердало,
Ираз да вайна гоннахь,
Са мархIара Iоваьле, куро
Наькъ тIа гIолла волале, чехкагI.

Вайна хьалхашка уллар.
Нийса, дика никъ ба,
Ший наькъахошта
Из ираз, рузкъа телаш ба.

Дунен тIа цул нийсагI,
Цул шерагI, никъ бац,
Ма кхера хьо, са воI, хIамагI
Ког дIакхийтта, Iокхетаргвац.

Хьай гIозача дегаца
Къона мохк безаш хила,
Вай ка-маьрша, сий дола
Нана лаьтта дезаш хила.

Вахар хургда хьа
Малх санна сийрдадаьнна,
Из вай бIаьсти санна,
ЧIоагIа гIоздаьнна.

Хьо ма кхера, са кIаьнк
Халонех, е цу балах,
Кураваьле, волале, кIаьнк
Хьай гIозача цу наькъах».

Айбенна, сийрдабаьнна
Лепаш дошо малх ба,
ГIоздаьнна, ловзадаьнна
Детталуш кIаьнка дог да.

Вай дунен хозленаш
Цунна хьалха бIаргаяйна я,
Седкъий санна лепаш
Цун бIаргаш да.

МархIа ваьлле, уйла йий
Бера дог ловза доал,
Цкъаьннахьа, сихлий
Наьна мархIара из Iовоал.

Чехка долалу бер
Цу гIозача наькъ тIа даьле,
Дог делаш, шийх доккхийдеш,
Ког кадай баьле.

КIаьнка никъ бIаьха
Сийрдабаьнна бодаш ба,
БIаьстан цу малхо
Цунна йIовхал телаш я.

Харитон Плиев.

Серго Кавказе

Из дарц дар Кавказа лоамашка хьувзаш,
Холуш яр гоннахьа етташ уж цIераш.
МоастагIчох лечкъадеш кагий уж бераш,
Цу берий ноаной бар моастагIчох удаш.

Къиза из моастагI мел кхаьчача метте
Хьалъэхка боабаьчар декъий хулар гуш.
Лоамашка из шийла бала бар этта,
Хеталора гIайгIа эттIош мо лаьтта.

Цу лоамий дегаш—Бурув, Шолжа-ГIала
ДIалувца гIерташ вар из къиза моастагI.
Лоамашка оттабеш из шийла бала
Мехках есар делга ловш вар из моастагI.

Майралах, деналах диза дог долаш,
Мохк лоро ма вера Ленина вайта
Серго. Къовсам эттача хьалха вувлаш
КIантий цо тIахьехар моастагIчох лата.

Из Iаьржа бийса е ди ца къоастадеш,
Кавказа къонгий къовсама кулгал деш,
Къамашта юкъера цхьоагIо-барт чIоагIдеш,
Серго вар лоамаш толамга кхоачадеш.

Цун гила дын хулар лаьттагI бIарг бетташ.
Дов лирах мел долча кхача из гIертар.
Серго вар даиман хьалха кулг лестош
Кавказхой отрядаш толамга кхувлаш.

— Барт болаш латалаш Кавказа кераш,
МоастагIчоа хилалаш меттахьа тохаш.
Эрсий, хIирий, гIалгIай—Кавказа бераш
Къувсача хилалаш цхьоагIо цаI йолаш!

Вежарий яр санна барт-цхьоагIо йолаш,
Парте викал волча Сергона тIехьа,
Кавказа бераш дар моастагIчох латаш
Бала-дукъ качара даккхара духьа.

... Из хала тIом лаьтта ха яьлар гаьна
Кавказа халкъашка ма кхаьчар беркат.
Вахаргва дегашка мел латт ер дуне
Малхал башха цIи йоврглоаца вай Серго.

Тазрет Бесати.

Гета

(Дувцар)

I.

ЧIоагIа харцахьара а волаш кхувш вар жа Iун кIаьнк Гета. Лоамарча юрта готтача улицагI гIолла из воагIаш хилча, юртахошта вовзар из. Кхувсалуш, ловзаш, е кхертIой а кхувсаш жIалеш Iехадеш воагIаш хулар из. Цо кхерайийя котамаш Iеха а Iехаш удаш хулар.

Жа Iу волча каст-каста латкъа нах ухар:

— Цола, хьо къе жа Iу ва. Иштта харцахьа лелийта мегаргвац хьона кIаьнк. Хьажа хIана хьажац хьо цунга? УлицагI гIолла сатийнна дIаваха витац цо саг.

Цола йист а ца хулаш ладувгIаш хулар. Цкъа кIаьнкага аьлар цо:

— Са кIаьнк, хIанав хьо селла харцахьа? Нагахь низ бахьа моттиг йоацаш хьо вале, иштта чIоагIа илли ала ловш а шок етта безам болаш а хьо вале, хьажал гоннахьа мел дукха лоаман даьгIенаш я. Соца хьааха, сона жа доажаде новкъостал дергда Iа.

— Из бакъда, дада, — аьлар Гетас. — Улицашка готта я сона. Хьоца лоамашкарча даьгIенашка воагIаргва со, цига сай безам мел ба ловзарг а ва со, шок а еттаргья аз.

II.

Хьунашка, лоамашка лела ваьлар кIаьнк, сакъердамера иллеш а доахаш. Делкъийга Iуло салоIача хана Цола набаро дIаозавича гIадж лаьттах а егIе, цу тIа ший зIамига ферта а кхелле, цу гоннахьа халха вувлаш хулар Гета. Ше тIоараш а детташ когабухьара а увтташ, пандара меттел багах йиш а лекхаш вувлар из халха.

Цо доахача илле сомавоаккхар Цола. КIирвенна кIаьнка бIара а хьаже, цун гIозалах ше хьогаш санна, доккха са доаккхар цо. Даьна ла-м ловра кIаьнк сихах хьалкхувлга, дале а, цо ший дагахь оалар: «ДIаьхлолда цу сагото йоацаш долча бера денош»...

Цхьацца йолча хана цIимхара хулар Цола, хи йисте а хайя, лоамашка а хьежаш, уйлаш еш хулар из. Иштача хана даьна хьесталуш, цунна сакъердам хургбола хIама де гIерташ хулар Гета. Бакъда, цунах хIама хилацар.

Цкъа делккъийга, Iул салоIаш долаш, йоккхача кхера чхара тIа мелаца яздеш воаллар Гета. Кхеташ доаца алапаш а таьрахьаш а яздора цо: «ГЦ2 КУ 1918 ш.».

Цкъа цунна тIа а ваха хьаьттар дас:

— Фуд Iа массаза а кхеташ а доацаш чхараш тIа яздеш дар?

— Ер-м ца кхета хIама дац, дада. Соахка со новкъосташкара Iомавелар алапаши таьрахьаши язде. ТIаккха, укхаза яздаьр ер да: «Гета Цолаевич, 2-ча классера ученик, 1918 шу».

— Дита уж хьай Iовдала гIулакхаш, — аьлар цIимхаро дас. — ХIанз е 1918-гIа шу дац. 1919-гIа шу да. ХIаьта, хьо шоллагIча классера ученик в вац, Iу ва. Деша ха яц хьа кIаьнк хIанз: гоннахьа граждански тIом ба, хIаьта из сенца хадаргба ховш а дац.

Да дIа а вийрза, ший Iула тIаваххар, бакъда, Гета лоацавелча санна латтар. КIаьнка да бакъволга ховра. ХIанз да а дар 1919 шу. Дукха ха йоацаш ераш бахача а кхаьча, цига доал деш ба кIайбараш.

Гаьнаро гучаяьлар даьгIенашка кхоачаш латта кIайбарий отряд. Саькх ваьлча мо царга хьежаш вар Цола.

— Уж со вига боагIа, — аьлар тIеххьара а Цолас. — Хозий хьона, Гета, нагахь со цар вуге хьо виц ма лелахь... Комиссар... Кхетий хьо?... Йоккхача хьагIар чу кхача бахьа беза цунна... «хац» мара цхьаккха а сагага дош а ма алалахь... Нагахь эшаш хIама хуле, Харитонага хоаттаргда Iа... Кхийтарий хьо?

Бакъда, Гетас хIама кхета-м даьдацар. ГIа мо хетар цунна шийна хозар. ТоIIаваь да мархIа а велла, цунах дIахьаьрчар кIаьнк, бакъда чIоагIача кулгаша даьх хьа а къоаставаь лоставаь дIакхессар из. Гета салташта тIаведар бакъда, уж, цунах бела а белаш, из футтар веш бар.

Ше дIавугаш кIаьнка бIара а хьежа, аьлар Цолас:

— Харцахьа а ца лелаш, жа доажаделахь.

Юха а хIама кхетаданзар Гетас. Йист а ца хулаш, дIавугаш волча ший даьна тIехьа хьежаш вар из.

III.

— Сарахьа лаьхка юрта доаладир Гетас жа Iул. Маьлхара а волаш чувахар из. Дукха ца говш, царцига вера Харитон а:

— Цолас хIама а аьларий хьога? — шортта хаьттар цо Гетага.

— ХIама а аланзар, — аьлар Гетас лаьтта бIара а хьежаш.

Цхьа юкъ яьккхар Харитона а Гетас а йист а ца хулаш латташ. Цул тIехьагIа кIаьнк юстара а ваьккха, шорттига цIаькха а хаьттар цо:

— Ай, хьагIарах а комиссарах а лаьца хIама а аланзар хьога цо?

— Хьох мичав из комиссар? — вела а луш хаьттар Гетас.

ЭгIаз а ваха тоIIадаь аьлар Харитона:

— ХIанз бегаш бе ха яц, кIаьнк. Дас цхьаккха хIама тIадиллари хьона?

Из зе гIерташ мо Харитонага хьежар Гета.

Лакхача, чIоагIача дегIара саг вар Харитон, мотталургдар из ший низах лаьтта кIал вохалургва, аьнна. Юхь кIай яр цун, хIаьта бIаргаш зIамигача сага санна доагаши сийнеи дар. Цун когаш тIа ювхар нахьара маьчаш.

— Мегад, хьога цо цхьаккха а хIама аьннадеце, со-м гIоргва,—аьнна наIаргахьа волавелар Харитон.

Бакъда, зIамига Гета цунна тIехьакхайкар:

— Харитон!

— Фу ях Iа?

— Дас хьоца дагавувлаш хила аьннад сога. Алал-сога, хIана лаьцав из?

Гоннахьа дIа-юха а хьежа, хIама хозача саг воацилгах ше тийшача, шорттига аьлар Харитона:

— Хьа да большевик ва, Гета. КIайчар штабе цхьанне мотт техаб цунна, большевикий отряда комиссар, эрсе, цунна мичахьа лечкъа ва а хов, хIаьта цо комиссара кхача а лоаттабу, аьнна. Кхетий хьо?

— Бакъдий из? — кхеравалярца хаьттар Гетас.

— Бакъда, цо кхача кхухьар цунна. Бакъда.., — ше ала веннар Харитон аьнна валале, цIагIа чуера Гети нана.

— Фу къайленаш я шун яраш? — хаьттар цо.

— Иштта, хIама дацар из-м. Кхоана со се ваха мег жа доажаде... Бийса даькъал хийла!..— аьнна, араваьлар Харитон.

Цунна тIехьахьежар нана а воI а.

IV.

ХIанз жа доажадеш бар Харитон а Гета а.

Хьалхарча шин дийнахь кIаьнкага комиссарах а хьагIарах а лаьца хIама а хаттанзар Харитона. Бакъда, кхоалагIча дийнахьа цо аьлар:

— ЛадувгIал, Гета. Нагахь вай хьагIаре тахан кхача ца хьой, вай новкъост меца хургва. Комиссар чов хинна а ва, хьагIар чура аравала йиш йолаш а вац. ХIанзалца-м из волча ухаш Цола вар...

— Со гIоргвар цунна кхача ийца. Ходо, Iа никъ хьахьокхаре.

— ЧIоагIа лоралуш де дезаш хIама да из, Гета, кхетий хьо? Комиссар вола моттиг йийцачунна дукха ахча диллад кIайчар начальника. Лохаш ва из.

— Лоралуш хургва со, чIоагIа лоралуш хургва, — яхаш, тешаве гIертар Гета.

...Iуйра хьаэттар. Дикъа дохк эттар лаьтта. Лакхача лоамий даьгIенашка даьжа лаьхкар Харитона жа, бакъда Гета цунца вацар. Цу хана сихача лоаман хи йистте гIолла, хьагIаргахьа бодача новкъа водаш вар кIаьнк.

Ший ваха везача гарга ме гIорт, чIоагIах детталора кIаьнка дог. Хьацаро тIоадаяьяр цун маьша тиша коч. Ше кIаьдвелча, гира хьа а баькхе, боккхача кхертIо тIа оттабора цо тIормиг, шийна юха ги болла аттагIа хургболаш.

«ХIанз-м, кастта дIакхоачаргвар со, гаьна яц хIанз-м хьагIар»—яхаш дIагIертар кIаьнк ший ваха везачахьа. Юха а новкъа волавала ше воаллаш, иттех гIа мара гаьна воацаш бе гIадж а йоаллаш, дIаьха чокхи а дувхаш, ший лерах тебаш воагIа саг бIарга а вайна, лоацавелча санна латтийсар Гета.

«Малав-хьогI из?» — яхаш хьежар Гета цунга. Бакъда, из саг къайлаваьлар. КIаьнк кхертIо тIа Iолохвелар. «Ираз дайра хьона хIанз!» — аьнна, хетаделар цунна. Гоннахьа аьннар хозача саг вацар.

Ший тIормиг хьа а ийца, гув тIа ваьлар Гета. Ше цу гувнал тIехьашка къайлаваьнначул тIехьагIа, сихха шийгара маьхки, дулхи, кIолди чудола тIормиг кхерийна кIал дIа а лочкъадаь, дIа-юха а хьежаш, тIехьашкахьа юха ца хьожаш жа дажаш долча оагIорахьа ведар из.

Тоъал ше гаьна ваьнначул тIехьагIа, кхерий тIа Iо а хайна, кисара хьаьяккхIча сискала чIегилгах цо церг тоххашехь а цунна хьалхашка, лаьттагIара гучаваьлча санна дIаэттар, тхьовра цунна тIехьа тебаш хинна саг.

— Моаршал да хьога, кIаьнк! — аьлар цо вела а къажаш.— Кхача бахьа безача дIакхоачабаь валале кхоачорг ма бий хIанз мо буэм?

Гетийна вейзар ший юртахо Тупчан. Тупчанага гуш герз деце а, чIоагIа кхеравелар кIаьнк. Гетийна уллув Iохайра Тупчан, бакъда кIаьнк йист хулалуш вацар. Ший бага йоалла сискала Iувшаш, йист а ца хулаш вагIар кIаьнк. Цунна ховра из саг саготала шийна тIехьа ца лелилга. Гетийна дика дагадоагIар кIайбараша шоай юрта ма-кхаьчча а эггара хьалха ший цIенах кIай байракх дIаэллар Тупчан хилар.

— Гета,— аьлар Тупчана,— хьона ха ма хой адамашта юкъе шайтIаш хулаш хулга. Уж да вай хIалак дераш. Хьай даьна, Цолана, хIанз сендухьа таIазар ду хой хьона? Хьаалал, фу ала мегаргда пачхаьнна а далла а духьал баьннача нахах?

— Хац сона-м.

— Хьона-м хац, бакъда, сона хов. Адамаш да ала мегаргдий царех, наха гуча а ца боагIаш, лаьтта кIал уж лечкъаш хилча?

— Хац сона-м. — аьлар юха а кIаьнка.

Хьал а гIетта, ваха веннавар кIаьнк, бакъда, чIоагIача кулго ше ваьгIача юха а Iохоавир из.

— Хозий хьона, кIаьнк, сона фаьлг ма бувцалахь Iа. Хьаала, мича воалл лечкъа эрсий комиссар!

МIаращца мо ший дIаьхача пIелгашца кIаьнка белажаш хьалаьцар цо. Эгавора Гета.

— Хьадувца!

— Сона цхьаккха а хIама хац. ДIахеца со...

ЭгIазваха цIийвеннача Тупчана ура этта, чокхена кIалхара тепча хьаяьккхар.

— Волле хьалха! Хьай ваха безам бале, хьахьокха сога комиссар лечкъа воалла моттиг.

Йист а ца хулаш, ший бага Iувшаш хинна сискал йиа а ваьнна, харцахьа а хьежа, майрра аьлар Гетас:

— Сона цхьаккха а хIама хац!

ТIаккха Тупчана аьлар:

— ХIахьий ахча... Хьахьокха... Еррал ахча кхы цIаккха гург мичад хьона.

— Сона дезац хьа ахча. Волле сона тIехьа, аз ахча доацаш а дIалхьокхаргья хьога хьагIар.

Сихха хьалха волавелар кIаьнк. Бакъда, Тупчан меттах а ца воалаш латтар.

— Бакълуй хьо?

— Волле, волле, фу деш латт хьо?— аьлар Гетас. Дукха уйлаш хувцаелар Тупчана цу юкъа. КIаьнка хьагIар хьахьокхаргхиларах тешалацар из. Гета тIехь-тIехьагIа сихагIа водар, цунна тIехьа вахар мара кхы де хIама долаш вацар Тупчан. Бокх-боккха гIа а боаккхаш водар из.

ЦIаьхха сеца а сеца, дуккха а хана денз Тупчан шийна вовзаш волаш мо, сакъердаме аьлар Гетас:

— ХIанз гарга да вай. Мел ахча лургда Iа сона? Хьадал из хIанззе а.

Тупчана шеко ейра.

— Цун сагот ма де Iа. Ахча-м хац сона, цул совгIа инарала совгIат а лургда хьона.

Кхы а кIеззига дIахо бахар уж. ЦIаьхха жен Iехар хезар Гетийна. Из кхийтар ший доттагIа Харитон гаьна воаццаш, улув хиларах. Ший баьннача аьттонах воккхий веш волча Тупчана теркал данзар жен Iехар. Шийна тIехьарча Тупчанагахьа юха а вийрза, чIоагIа велавелар Гета.

— Хьаалал, малагIа хьагIар я хьона езар- — аьнна, цIогIа техар цо.

Бакъда, цу минута кхийттача хIамо вожавир кIаьнк. Мерех ухаш цIий дар.

— МалагI. малагI? — яхаш мо хетар лув-кхера.

КIаьнка къамаргаш Iувдаш вар моастагIа. Хьанна ховргдар цунах фу хургда, техача хIамо Тупчан вожаваьвецаре. Цо дIахийцар ший бе воалла кIаьнк. Хьал а гIетта кисара герз даккха гIертар из. бакъда шозлагIа кхийттача хIамо юха а вожавир. Кхы хIама гуши, кхетоши вацар моастагIа. Цо кхетаданзар. ший зIамигача доттагIчунна новкъостал даьр жа Iу Харитон хилар.

— Дийна вий хьо, Гета. Со гой хьона?

— Хьо вий из, Харитон?

— Со ва из, Гета, со ва..:

ЗIамигача Гетас бIарлаш хьалекхача цунна вайра Харитон. Сихха лаьттара хьал а гIетта, кулгаца батах доалла цIий дIа а даьккха, ше кхача кIал белла кхертIо болчахьа волавелар Гета:

Ах сахьат а даьннадацар Гета комиссар волча хьагIар чу кхаьчача: — —

Перевод яьр
ВЕДЗИЖЕВ Ахьмад.

Боккха исторически лоархIам бола предложени

ПЕКИН, 22 сентябрь. (ТАСС). «Жэньминь жибаои» «Дагин баои» яхача газеташ тIа кепа теха я Советски Союза яьча, герз Iодилларах йолча предложенена хетаяь передовой статьяш.

Массанахьа а деррига а герз дIадаккхара хьакъехьа Советски Союзо яьча, боккха лоархIам болча, предложене керда никъ хьабелл герз дIадаккхара дош — масса а долча халкъа массанел а чIоагIах эша дош — къоастадара яхаш язду «Жэньминь жибао» яхача газето. Советски Союз санна йолча социалистически паччахьалкхено мара йоало йиш а яцар, йоала а яьяц, яхаш белгалду «Жэньминь жибао», дерригача дунен тIарча наха ловш долча гIулаккхех, царна хьашт долча гIулаккхех, — герз дIадаккхарах йола предложени, хIана аьлча социалистически мехкашка вIалла а йоацаш я тIом хьашт долаш, герз Iоаде а, кхыча мехка духьал тIом хьоабе а безам бола классаши группировкаши. Социалистически паччахьалкхений арахьара машара политика тIом ца хилийтарал машар Iалашбарал тIехьа я.

Массанахьа а деррига а герз дIадаккхарах йолча Советски Союза предложене, США хьалха а латташ малхбузехьарча мехкаша герз дIадаккхара духьал увттадеш дола гIулакхаш доладу, яхаш дувц дIахо «Жэньминь жибао». ХIанзчул тIехьагIа малхбузехьарча паччахьалкхений Советски Союз «шийна цхьан оагIорахьара тIема совле» е гIерт яхаш, е Советски Союз «контроль лелаергйолаш герз Iодуллилга чакхдаккха кхер», яхаш шоаш еча заявленешца нах тувлабе вIаштIехьадаргдац.

Дерригача дунен тIара халкъаш Советски Союза кердача предложенена хьалхашка малхбузехьарча паччахьалкхенаша малагIа позици лоацаргья хьежаш да.

Къаьстта теркам тIабахийта да халкъаш Н. С. Хрущеви Эйзенхауэри вIашагIкхетара.

Китайски Халкъа Республика. Халкъа коммуна членаш дIаде дуга фу хоржаш боахк (провинци Сычуань)
Сунь Чун-цина сурт Синьхуа агентство.

„Дерригача дунен тIа Iалаьмате доккха керда хIама“

ЛОНДОН, 22 сентябрь. ТАСС, корреспондента Н. Туркатенко хоам бу:

Английски газетий оагIош тIара дIайовлац ООН Генеральни Ассамблея сессе ше къамаьл деш Н. С. Хрущева дIакхайкаьяча массанеша деррига герз дIадаккхарах йолча Советски правительства кердача предложенех дола хоамаши комментареши. «Дейли уоркер» яхача газета обозреватело белгалдоах «Хрущева план дерригача дунен тIа диканна лаьрхIа тIайийца хилар». «Кхыметтел,— йоах цо дIахо,— Хрущева оттаьча предложеней лоархIам кIезигбе гIийрта малхбузен деятелаш а уж предложенеш Малхбузенна тIа ца эца хала хургдар аланза балацзар».

«Деррига герзаш дIадаха, аьнна предложени еннача Хрущева къамаьл,— язду ший редакционни статья тIа йиъ миллион тираж а йолаш араюввлача «Дейли миррор» яхача газето,— хьалха санна дерригача дунен тIа Iалаьмате доккха хIама да... Герзаш дIадахара Хрущева оттаяь план а ВIашагIкхийттача Штаташка цо яь визит а цIенхашгтта тIаэца дезаш да».

Дукха а духьа увттадеш дувце а «Таймс» яхача газето юххера а йоах «Хрущева къамаьл бокъонца тахка а деза из тешам болаш тохкарг а да».

«Ньюс кроникл» яхача газето дукхача хана денз «шийлача тIема» тIехьалаттараш Н. С. Хрущева оттаяь предложенеш «пропаганда» а лаьрхIа уж тIа ца эца гIерташ хиларах диизза йоах, «из Iовдалча гIулакхал а вогIа да», хIана аьлча цу наха «юстара тувс бокъонца йола торо». «Малхбузехье,— белгалдоах газето,— декхариила я Хрущева предложенеш тIаэца а цхьана практически гIулакхашка хьажа Росси еха а. ХIанз укх сахьате доккхиича мехкашта юкъе историе чухь цIаккха а ца хиннача тайпара дукха юкъара гIулакхаш да. Из торо кара ялийта йиш яц».

Аьттехьа йистте латта «Дейли телеграф» яха газет хьалха санна Советски правительства предложени «яьсса риторика» ларxIа гIерташ да.

Англе массайолча миIангера деш хоамаш да Советски правительства керте латтачо оттаяь майрра а Iалаьмате йоккха а йола герзаш дIадахара план Англе мугIарех болча наьха дегаша чIоагIа къоабалъя тIайийцай, яхаш.

КИТАЙСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКА. Аньшаньски металлургически комбината прокатчикаша КНР 10 шу дузаш планал совгIа 100 эзар тонн продукци арахеца декхар тIайийцад.

Сурта тIа: Прокатни цеха управлене пульта тIа.

Цзя Чэн-бина сурт.
Синьхуа агентство.

Ираке даьй-мехка тийшаболх баьраш боабаьб

БАГДАД. (ТАСС). Багдадски радио хоам бу, боабе судаш яь хинна къаьнача Iоткъама деятелаш, юкъерча гIулакхий министр хинна Казасу Саиди, кхерамах лорабара управлене генеральни директор хинна Алатия Бахджати, багдадски областа губернатор хинна Фахми Абдули, багдадски набахта начальник хинна Айюбу Абдельи, иштта бригадни генерал Ат-Табакхали Надим керте а латташ Мосуле хиннача мятеже дакъа лоацаш хиннараши, боабаьб, яхаш.

Ялаташ дIадувш латт

ДикагIа йолча агротехнически ханашка дIадувш латт гурахьа дув ялаташ Наурски районерча «ЦIе байракх» яхача колхозе. Дийнахь а бус а кхашка болх беш ба колхозашинна а бригадера механизатораш. Планах 1000 гектара тIа рожь дIаде дезача цар хIанзле а 480 гектара тIа дIадийнад из ялат. Цул совгIа 100 гектарал тIех мукх а дIабийнаб.

Колхоза механизатораште юкъе шерра яьржай ССКП ЦК-а хургйолча Пленума сийна йола социалистически яхь. Цу яхье хьалхле лелаеш ба № 2 йолча комплексни бригадера механизатораш. Цар шоай беррига а низ тIабахийтаб макха а боаккхаш удобренеш а еш дика тоадаьча латта деррига ялат дIадера.

Тракториста Рязанов Дмитреи, сеяльщикаша Беляев Владимиреи, Стиценко Евдокияси, Зайченко Марияси сменах йола норма 30 гектар йолча «ДТ-54» яхача трактора тIехьа кхо сеялка а тесса, денна 45—50 гектара тIа ялаташ дIадув. Иштта дика болх бу механизатораша Лупирев Ивана а Москаленко Николайс а.

Ялаташ дIадерца цхьана колхозе хадданза лаьтта оахаш а тоадеш а латт. Иштта тоадаьча лаьтта гурахьа дув кIа дIаде болабеннаб цу колхоза № 1 йолча бригада механизатораш. КIа дIаде болабеннача хьалхарча дийнахьа тракториста Кучурук Михаилеи, цунцарча сеяльщикаша Коленьченко Викторeи, Ризванов Георгеи, Погорелова Марияси балха нормаш тIеxкхоачаш а еш 60 гектара тIа кIа дIадийнад. Иштта дика болх бу тракториста Костиченко Григореи сеяльщика Евсюков Федореи.

Колхоза механизатораша гуйран дув ялаташ сентябрь бутт чакхбоаллаш дIадийна даха дош деннад.

Сурта тIа: Наурски районерча «ЦIе байракх» яхача колхоза Сивaков Григоре бригадера механизатораш ялат дIадувш боахк.

В. МАТИЕВА.
текст а сурт а.

Гуйран балхаш дика лел

«Ингушски» совхоза болхлой хIанз гидуаргаш чуэцеи гурахьа дув ялат дIадеи болабеннаб. Гидуаргаш чуэца эггара хьалха арабаьннаб 2-ча отделене къахьегамхой.

Балха хьалхарча деношка доккхий толамаш доах цу отделене болхлоша. Комбайнераша Батыжев Наиба сменах йола задани 150—160 процент, Саутиев Идриса — 125—130 процент кхоачашъю. Цар шин дийнахьа 60 гектар гидуаргаш чуийцай.

2-ча отделене къахьегамхоша паччахьалкхенна 600 пунт гидуаргаш дIаеннай.

Гидуаргаш чуэца болабеннаб 4-чеи 5-чеи отделене къахьегамхой а.

Гурахьа дув ялаташ а дIаде болабеннаб совхоза къахьегамхой. Цу гIулакха шоаш бехктокхаме болга а ховш болх беш ба механизатораш. Масала, трактористаша И. Гуноева, К. Белтоева сменах йола задани 130—140 процент кхоачашъю.

Цхьабакъда, кхыча тайпара лел цхьоалагIча отделене болх. Цу отделене трактористаш ца хилар бахьан долаш бархI трактор латт болх ца беш. ХIанз а гидуаргаш чуэца болабеннабац укхаза.

В. ЦИЦКИЕВ.

ХьажкIаш сихха чуэцаш латт

«Гудермесски» совхоза I-ча отделене комсомольцаштеи кагирхоштеи хьалхашка латта декхар сихагIа ялат чуэцар да.

Дика болх беш я комбайнера Ж. Дакаевеи тракториста И. Сагаевеи агрегат. ХIара дийнахьа норма 2,5 гектар йолча 4—4,5 гектар хьажкIаш хьокх цар, хIара гектара тIара 70—75 центнер хьажкIаш а йоахаш.

— Болх кхы а дикагIа бе йиш яр, — йоах комсомольца Дакаева, — хьаьча хьажкIаш дIакхахьа машинаш хилча. Цул совгIа пхи сахьат даллалца мара болх бе тигац Гудермесски АТХ шофераша.

Дика къахьегаш ба къона механизатораш С. Шахгиреев, Х. Радуев, комбайнераш Г. Абдулкадыров, А. Шамаев, кхыбараш а. Цар агрегата дийнахьа йола заданеш 120—125 процентал кIезигагIа кхоачашъяц.

С. ИСМАИЛОВ,
ВЛКСМ Гудермесски райкома инструктор.

Боккха пайда луш йола культура

Шалински районерча «Джалка» яхача совхоза 4-ча отделене укх шера эггара хьалха дIа а дийна туркменски тхьамка хьалкхедаьд. Дика хьийкъад из тхьамка.

Отделене къахьегамхой тхьамка чуэца а докъаде а болабелча цу балха царна консультаци еш хилар юрта боахама министерства специалисташ.

ССКП Центральни Комитета Пленума сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь отделене тхьамка леладераш доккхий толамаш доахаш ба. 18-ча сентябре 110 тонн тхьамка хьагул а даь докъадаь баьннаб уж.

Дикача балхаца белгалбаьннаб Лида Харкимова, Задем Адагаева, Аминат Рашидова, дуккха кхыбараш а.

Дукха пайда баргба отделенена цу къахьегамхоша хьалкхедаьча тхьамках.

Б. ЗАНГАЕВ.

Шаьла культура университет хьайийлай

20 сентябре Шаьла культура университет хьаеллача гулвенна 200 саг вар.

Культура лоархIам а из мел эшаш я а дувцаш гулбеннача наха доклад йир ССКП Шаьла райкома секретара нов. Дж. Чапанова.

ХIаьта вай литературахи наха кхетам балара хьакъехьа писателашта хьалхашка латтача доккхийча декхарехи лаьца доклад йир Нохч-ГIалгIай писателий союза председатела нов. А. Хамидова.

Докладаш йистеьнначул тIехьагIа, нохчий поэта Н. Музаева ший стихаши, нохчий писатела А. Хамидова шеяздаь «ДIа кочи хьа кочи» яха сатирически дувцари дийшар.

Кхалнаха хьоашалгIа болхаш коча кIада хьош а царна бахача цунна духьал коча кIада юхалуш а хиларах белама яздаьча А. Хамидова цу дувцарах наха чIоагIа сакъердам хилар.

Писатела шоай художественни йоазонаш дийшачул тIехьагIа, района культура Цен художественни самодеятельноста ше кийчъяь художественни программа хьекхар наха.

Маца хургва инспектор?

Масса шера дувцаш да, тха Первомайски районе наьна меттала инспектор ца хилар бахьан долаш гIалгIай метта дешар дика ца лелар. Цхьабакъда, цу гIулакхага хьожаш яц республика просвещене Министерство. Укх кердача дешара шера а бе беза болх наьна меттала 1—4 классашта программа йоацаш. Хьехара болх дика мишта булургба программа а кхы эша пособеш а ца хилча?

Тха районе цхьа эрсий инспектор ва. Из эрсий меттала урокашка хьож, хьехархошта новкъостал ду дика хьехаргдолаш. ХIаьта вайнаьха урокаш оаха тхоашта хеттача беса лелаю.

Просвещене министерства сихха новкъостал де деза цу гIулакха.

Т. ХАШИЕВ,
Мочиевски юххьерча школа заведующи.

Иштта лелабе мегаргбац профсоюзни болх

Вай парте боккха лоархIам беш а дукха бокъонаш карайолаш а я профсоюзни организацеш. Цхьабакъда, Аьлте-Юртарча отделенера профсоюзни организаци-м яц ший декхараш кхоачашдеш. Из хьахьокх укх тайпарча балхаша. Укх шера март бетта денз отделене профорг воацаш ва. Профсоюзни взносаш хьагулъер болхлошта алапи хьателар ва. Тамаш е езаш хIама да профсоюзни членаш болча болхлошкара взносаш я яхаш ахча сеца а деш цхьаь цхьан билета тIа марка ца тоIаяр.

Во лел цу отделене культурни вахара болх а. Балхара йистебаьлча салаIа моттиг яц. Цхьа приемник яр цу отделене. Из а завхоз волча нов. Албогачиева ремонт е хьу, аьнна дIайихьа ши бутт совгIа ха я.

Назрановски совхоза рабочком оарцагIа яла декхарийла я цу отделене профсоюзни болх тоабара.

Б. ДЖАМБОТОВ.

Морковкаш дика хьийкъай

Назрановски совхоза Iаьли-Юртарча отделене укх шера 11 гектар лаьтта тIа Нантски сорта морковкаш дIайийнаяр. Кулгашца эггара хьалха оасар даьчул тIехьагIа култиваци йир цу кхай тIа. Цул тIехьагIа сихха дегIаяьхкар морковкаш.

Дика хьийкъай морковкаш. ХIара гектара тIара 128 центнер чуэц бригада укх деношка.

ЧIоагIа новкъостал хилар нов. Евлоев кулгал деш йолча тракторни бригада морковкаш хьаяха скоба ярах. Из бахьан долаш хIаране 250—300 килограмм чуэц, хIаьта хьалха чуэцаш хиннараш 60—70 килограмм мара яцар.

БархI гектара тIара 100 тонн морковкаш чу а ийца, цхьоалагIча сортах а йолаш дIаеннай отделене Черменски консервни заводе.

Духхьал ехкача морковкаех отделене 100 эзар сома пайда эцаргба.

Назрановски совхоза 1960 шера цу отделене 30—40 гектар тIа морковкаш дIае а 400 эзар сом царех пайда эца а лерхI.

И. ПЕТРОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства старши агроном.

ДикагIа вола рационализатор

Цыганков Василий Новогрозненский мехкдаьтта къоастадеча заводе балха воагIаш киповца специальность йолаш вацар. Цхьабакъда, кхоачаш ши шу ха ялалехьа из йоккха говзал дIаехаш йола специальность Iомайир цо.

Дуккхаза а установке контрольно-измерительни прибораш тоае аха вийзав цун. Нагахь санна капитальни ремонт е езаш хилча, прибор мастерске хьа а яйя ремонт йора цо.

Доккха гIо дир цунна новкъосташа, хIаьта цун дагалаьттар кхоачаш а хилар. Цыганков Василий сайранарча техникуме деша а вагIа. Ши курс йистеьякха ваьннав из.

— Дуккха а декхарийла ва со тхой коллектива, хIана аьлча цо ваьв сох саг а специалист а. ХIаьта мел дукха рационализаторски предложенеш ше еннай-м багах а дакханзар цо. Алхха цун новкъостий Iебаланзар йист ца хулаш. Цар аьлар:

— Цыганков Василе ше укхаза балха волча хана дуккха рационализаторски предложенеш а тийннай, царех установкана дуккха пайда а баьннаб. Заводе белгалваьнна рационализатор ва тха новкъост Василий.

Сурта тIа: ЭРПР-2 яхача пневматически аппарата регулятора капитальни ремонт ю Василе.

Ю

ЛадувгIалахь, нов. Кулбужев

Укх шера бIаьстан юххье 1500 боабашк яр Iа кулгалдеча «Ингушски» совхоза доалахь. СоагIапченна 2—3 километр мара гаьна боацача Iам тIа наьк деш лелаш цар цу хана чIоагIа ебаргья шоаш, е Iам а тоъаргбац шоашта йоахар. Совхозо а декхар тIайийцадар боабашкий Iул 45 эзарнега дIакхоачаде, цхьаькха Iам бе а лерхIар оаш.

ХIаьта хIанз совхоза Iулаца масса боабашк я хов ма хургдий хьона а кхыча хьол лохехьарча кулгалхошта а, къаьстта керттерча зоотехника нов. Якаеваи СоагIапчарча отделене управляющена Коригов БоргIинеи. Хьанна хов шох сага из цифра йицъеннайий, хIаьта ховш хилалаш: 3000 боабашк я шун ферме.

Кхо бутт гаргга ха я из боабашкий ферма 4-ча отделенера 3-ча отделенега дIаенна. ХIаьта боабашкий керда даьй отделене управляющи Коригов БоргIеи коа тIарча оалхазарий ферма заведующи Коригов Махьмади боабашкий гIайгIа еш бац ма йоахий уж лелаеш волча Коригов Халата. Хьона хезадац хьогI из?

Нормах хIара денна 6 центнер ялат дуаде лерхI оаш боабашкашта. ХIаьта оалхазарий ферме ялат тIакхахьа оттаваьча возчика нов. Бокова царна дахьар 3—4 пунт мара мичай, вIалла цадахьаш а нийслу денош, из бахьан долаш хийла даа хIама доацаш ма юсий боабашкаш. Витаминаш йола доакъар шун ферма болхошта фуд а мича хов. Боабашкий кIоригаш йоккхий а кагий а цхьана я, цамогаш яраш а дIакъоастаяьяц. Из бахьан долаш низа ийшарашка цу кIезигача доакъарах а хIама дIакхачац.

Нагахьа санна боабашкашта во Iунал ду аьлча хьо ца теше цхьа цифра йоалаергья вай. Укх тIеххьарча шин бетта 900 совгIа боабашк еннай шун ферме! Фу доладе лерхIаш ер шу долалуш совхозага хиннача пекински тайпах йолча 1445 боабашках ахаш мара йисаяц.

Цу шин бетта хьо цига хиннавале ферма бада тIа хьалтIакхайса ядаш боабашкаш бIаргаяйна хургья хьона. 13-ча сентябре уллар цига цу хьалхарча дийнахьи буси енна 30 совгIа боабашк. Боабашкашта Iа даккха моттигаш хIанз а тоаянза пенех чакх са а доагIаш, догIа дийлхача ладар а ухаш латт. Тоаяь яьлча а еррига-ча боабашкашта Iа даккха кхоачам болаш а яц уж моттигаш.

Иштта да, нов. Кулбужев шун совхоза коа тIарча оалхазарий фермера гIулакхаш. Цудухьа паччахьалкхенна укх шера 60 тонн боабашка дулх дала, аьнна тIайийца декхар дика даьдале а цхьа процент мара кхоачашдаьдац совхозо.

ХIаьта боабашкаш лелаеча Коригов Халата-м уж гIулакхаш дIахо кхы хувца ца лойя юхейиса боабашкаш а лергья ма йоахий. Из дош да хьона чIоагIа уйла е езаш. Ховш хилалахь хIанз укх сахьате МагIалбика района кулгалхоша из гIулакх теркал ца дой а цунна бехкебарашта доаггIача тайпара таIазар хургдолга.

А. АХМАДОВ.
А. АДАМОВ.

Мичай автоинспекци?

Из дар 10-ча сентябре бус. Ленина улицах гIолла со дIаводаш вIаши духьал а йийрза ши машин латтар. Царех цаI «Скорая помощь» яр, вож аварийни машин яр.

ДIатеxкача сона гучадаьлар аварийни машина шофера Немыкина шийна духьал нийсвеннача вехача сага Ковалев Валентина нокъзара яккха венна ший машина духьала йоагIача «Скорая помощь» яхача машина тIа а теха авари хиннилга.

Веха саг инспекце а цул тIехьагIа вытрезвителе а дIа а вига со юхавоагIаш автоинспекци ярга хьежаш шоаш лаьттача латтар уж машинаш. ЭгIазбаха лувш бар цамогаш волча сага бийха болха лораш.

Мел хьежа везаргва - хьогI автоинспекцега нагахь санна авари горадал арахьа хиннаяларе, города юкъе из хилча а цхьан сахьатеи ах сахьатеи хьежа везаш хилча?

И. ЛЮЛЯКИН,
милице старшина.

Иштта чорта-м хургбий-хьогI цаца?

Дукха ха йоацаш отпуск а ийца сай дезал болча салаIа Пхьилекъонгий - Юрта венавар со.

КIирандийнахь дар из. Со цIавена гIадъяха дика даа хIама а кийчдаь маькх эца яхар са нана.

— Тахан хьо цIаввар бахьан долаш санна кIай маькх а нийсъелар вайцига, — яхаш дог гIоздаьнна яр из чуйоагIача хана.— Хьайла кIаьда а еций, хIанз пешка чура араьлча санна.

— Вай юрта ю ер? — аьнна, кхерза фуъаш чудолча Iаькъанна юххе оаркхилга чу тийда уллача маькха чIегилг хьаийцар аз.

— Яц даьра. Наьсарен - Вокзалера енай из-м.

Тамашийна хIама бIаргадайра сона из маькха чIегилг аз хьакаг йича. Юкъе ткъийрг йоаллаш санна вIашагIкъастацар маькха чIегалгах даьнна ши дакъа.

— Гале барч хургда из-м, — аьлар нанас.

Цхьабакъда, бокъонца хьежача из пIелг мо бIаьха а болаш нIана бар.

Иштта нIана чакхбаллал чортача цацах чакхдаьккхача хьоарах яь маькх йий-хьогI Наьсарен райпо председатела нов. Куркиев Солсбика а кхача кийчбеча метте цIоналга хьожаш болча лораша а юар?

Ш. АДЖИГОВ.

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

24-ча сентябре: 17.00 — Радио чу гIола культура университет (эрсий меттала); 17.20 — Пионераштеи школьникаштеи передача (гIалгIай меттала); 17.35 — РадиоладувгIархой программах оттаяь концерт 18.00 — Юртбоахама болхлошта передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

25-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.35— Советски Союзера а доазол дехьара а хоамаш (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; Концерт: 17.00 — «Iилмаи техникаи керда дараш» йола беседа, (эрсий меттала); 17.20 — Юртбоахама болхлошта передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Моттигерча композиторий музыка. 18.00— Пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — РадиоладувгIархой каьхатех оттаяь передача. (нохчий меттала) 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи, гIалгIайи метташка).

26-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Пионераштеи школьникаштеи передача (нохчий меттала); 8.35 — «Кхолламахи поал хахкарахи тешар зене да» йола беседа (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — Концерт; 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 17.20 — Кхалнаха дола журнал. (гIалгIай меттала); 17.35 — Барзкъаш тегархий заявкех концерт; 18.00 — Литературни передача (эрсий меттала); 18.40 — Литературни передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

27-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — Хоамаши передачай программеи; 7.45—«Ленинан некъ» газета обзор; 8.20 — «Сердало» газета обзор; 8.35 — «ЗIувга» яха сатирически журнал (нохчий меттала); 9.30 — ТIемахой заявкех концерт.

Редактора заместитель
Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

«Челюскинций» цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Аннушка»**
Долалу — 10, 12, 2, 4, 6, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Аннушка»**
Долалу — 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Необыкновенное путешествие Мишки Стрекачева»**
Долалу — 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«Необыкновенное путешествие Мишки Стрекачева»**
Долалу — 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре

Iан зал — **«Аннушка»**
Долалу — 9, 10.50, 12.40, 4.25, 6.15, 8, 9.45.

«Сампо» — Долалу 2.30.

Ахкан зал — **«Одни неприятности»**
Долалу — 7, 9.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23: ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-25-72; корректорске — 2-30-91; партийни вахарен экономикан отделий — 2-25-72;

СФ02356. 1918 шерарча 11-ча августа цIерагIа йола типографи. Нохч-ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революце проспект: 30/3: Заказ № 5822.